

DECREDIBILIZAREA DELIBERATĂ A APLICĂRII DREPTULUI ÎN INSTANȚELE ȘI PARCHETELE ROMÂNEȘTI

*Av. dr. Ion POPA,
membru corespondent al
Academiei de Științe Juridice din România*

Abstract

The present work aimed to deepen and to argue in a limitative way that applicative area of law, including standardization, an area of wide and daily public exposure through which law as a science is delivered to the citizen in the form of a concrete result decided by law enforcers, on the basis of a rule of law adopted by the political representatives of the citizen at a given time. Even in this limited area of analysis, only the process of delivery of law in Romanian courts and prosecutors' offices by the human resource of judges and prosecutors, the rules under which they acted, and the consequences of their current activity were considered.

There have been identified, especially after 2005, politically promoted and civically supported normative approaches, not only internally, but also externally, to destabilize and deliberately discredit the human resources in Romanian courts and prosecutors' offices. The negative consequences of these approaches have inevitably emerged over time not only through acutely negative statistical data, but also through a heightened negative public perception of the actual enforcers of law, the quality of the "product" delivered and implicitly of the principle as such of law and justice.

Keywords: *law, human resource, judges, prosecutors, discrediting, political influence.*

Introducere

Succint, știința dreptului, dreptul, au ca obiect specific de preocupare realitatea juridică a unei organizări sociale umane la un moment dat, realitate juridică abordată analitic în corelație cu toate celelalte segmente ale sistemului social, pe baza unei metodologii specifice¹. Dreptul, înțeles ca un cumul de norme, principii,

¹ A se vedea, în expuneri aprofundate pe această temă, prof. univ. dr. Nicolae Popa, *Considerații privind sistemul științelor juridice și rolul teoriei generale a dreptului*, prof. univ. dr. Simona Cristea, *Doctrina Juridice*, Ediția a VII-a revizuită și adăugită Universul Juridic București, 2017, cercetător științific ICJ Ion Flămânzeanu, *Doctrina ca izvor de drept*, ș.a.

reguli, concepte ale unei organizări sociale, nu constituie o știință abstractă, exponat sau trofeu de vitrină, ci o modalitate de reglementare și punere în practică a acestor norme, principii, etc., una dintre căile prin care societatea umană de-a lungul existenței sale a reușit să-și consolideze bazele organizării și evoluției. Dreptul, ca știință aplicativă, a fost livrat cetății sub două forme: 1. prin adoptarea de norme de organizare și funcționare a instituțiilor statale/suprastatale, inclusiv a celor chemate să aplice/impună o anumită realitate juridică și 2. prin prestația individuală a celor investiți să aplice efectiv dreptul în limita normelor adoptate.

Ne vom referi în continuare la ambele aspecte, abordate corelativ, insistând asupra cauzelor ce au determinat o realitate notorie a prezentului și anume vizibila reticență, la limita respingerii, a cetățeanului față de ceea ce semnifică drept, dar mai ales față de aplicatorii acestuia în viața cotidiană, limitându-ne în analiză la decidenții normei de drept și la aplicatorii acesteia în instanțele și parchetele românești.

Rândurile de față au fost generate în principal de *reuniunea științifică a Academiei de Științe Juridice din România*² și de *tema acesteia - Criza dreptului în lumea contemporană*³, dar și conjunctural de demersul cutumiar deja de destabilizare/decredibilizare a aplicatorilor dreptului din justiția română, prin reluarea ciclică în spațiul public de circa 25 ani, inexplicabil de agresiv de data aceasta, a unor campanii de demonizare a pensiilor de serviciu (botezate „speciale”) ale magistraților în principal (dar și ale altor categorii profesionale - polițiști, militari, servicii secrete, diplomați), campanii înțesate deliberat de egalitarism deformat⁴, promovate de entități cu potențial public manipulator(media, rețele de socializare), având ca lider ipocrizia postdecembristă, politicianul român. Am inclus și acest considerent conjunctural în justificarea genezei lucrării de față, pentru că astfel de campanii reluate periodic aduc, alături de „câștigul” politic scontat de procente

² București, Palatul Cotroceni, 19-20 octombrie 2023.

³ Discutând despre drept, în criză sau nu, este de presupus abordarea sa astăzi ca apanaj al umanității. Se pare că mâine va trebui, potrivit unor indicii europene neechivoce, să reconsiderăm aceste coordonate prin includerea ca subiecte active a necuvântătoarelor și a inteligenței artificiale.

⁴ Chiar și în epoca anterioară anului 1989, a egalitarismului socialist, salarizarea diferențiată avea ca principiu de bază rolul și importanța socială a muncii depuse. În prezent, decidenții democrației românești au în vedere doar „principiul” nivelator conform căruia salariul din domeniul public nu poate depăși pe cel al președintelui țării, teză prin ea însăși de o ipocrizie majoră pentru că președintele țării, spre deosebire de ceilalți bugetari „comparați”, nu trăiește din salariu. Toate cheltuielile impuse de activitățile președintelui, începând de la cele cotidiene (mâncare, casă, transport, îmbrăcăminte) și terminând cu cele de serviciu propriu-zis (activități oficiale) și cele de relaxare (mare, munte, plajă, golf, excursii) sunt suportate din bani publici, nu din veniturile salariale ale președintelui. Trebuie subliniat, ca o realitate de necontestat și acceptată, că „indignarea” și „mobilitizarea” politicianilor români post-aderare nu s-a manifestat niciodată (cu excepția anilor 2017-2018) spre mărirea veniturilor mici, ci întotdeauna spre tăierea celor „prea” mari.

electorale⁵ și de ostilizarea deliberată a diverselor categorii sociale și/sau profesionale, inevitabile consecințe negative, voite sau ignorate, prin forțarea/incitarea unei depopulări masive pe termen scurt, chiar anticipate⁶, a unor instituții publice fundamentale, de către o resursă umană înalt calificată aflată la vârful capacității profesionale⁷.

Așa cum arătam, vom insista în analiza resursei umane în domeniul justiției, componentă de bază alături de lumea avocaturii, a notariatelor și a consilierilor juridici în general, a succesului/eșecului științei dreptului în zona sa aplicativă. Vom încerca să evidențiem, pe de o parte, acele cauze și decizii ce au influențat în timp starea actuală a resursei umane din justiția românească și responsabilitatea normativă a decidenților politici și profesionali în materie⁸, iar pe de altă parte, consecințele acțiunilor acestora în activitatea curentă de aplicare efectivă a dreptului, în condițiile în care gestionarea resursei umane nu trebuie privită doar prin ea însăși ca fenomen administrativ de încadrare, pensionare, transfer, promovare etc., ci ca o adevărată strategie de livrare aplicativă de calitate a științei dreptului către cetatea românească.

În termeni analitici, cei ce aplică dreptul în instanțe și parchete peste tot în lume (decizii, interpretări), constituie resursa umană a autorității judecătorești înțeleasă în sensul său mai permisiv și care include și procurorii, nu doar judecătorii.

⁵ Conform unui sondaj intern (2019) al partidului aflat mai mereu în fruntea preferințelor electoratului, campaniile de demonizare a pensiilor speciale, inclusiv sau mai ales cele ale magistraților, aduc un plus de peste 6 procente electorale.

⁶ Într-un acces salutar de raționalitate pe această temă, în ceasul al 12 lea, președintele unuia dintre partidele aflate la guvernare în primăvara 2023, M.C., a recunoscut că o abordare otova și populistă a temei pensiilor speciale nu generează echitate, ci haos perturbator în instituțiile afectate (minister de interne, armată, servicii secrete, instanțe, parchete) și că acest haos nu poate fi acceptat deliberat de partea română ca preț al unei tranșe bănești dintr-un program european. Din păcate, similar mai tuturor liderilor politici români, când peste două luni a ajuns prim ministru în iunie 2023, s-a răzgândit și a uitat de pericolul haosului impus de programul de finanțare european (PNRR), promovând normativ exact ceea ce negase anterior, provocând previzibil ceea ce deja semnalase și anume haosul (proteste generalizate în iunie 2023 prin încetarea activității în instanțe și parchete, susținute de CSM, declararea ca neconstituțional a proiectului de act normativ propus și adoptat de aleși).

⁷ Relevant în acest sens al depopulării instanțelor și parchetelor prin politici negândite sau gândite distructiv este faptul că dacă în anul 2020 s-au pensionat 174 de judecători și 129 de procurori, iar în anul 2021 s-au pensionat 248 de judecători și 143 de procurori, s-a ajuns ca în anul 2022 să se pensioneze 464 de judecători și 256 de procurori, pentru anul 2023 fiind eligibili un număr de 540 judecători și 331 procurori. În total, numărul celor forțați să plece prin pensionare pentru a nu-și pierde drepturile cuvenite la intrarea în profesie este de peste 1527 magistrați până la sfârșitul anului 2025 (hotărârea CSM nr. 90/2023).

⁸ Ne referim aici la parlamentarii țării, la membrii guvernelor, mai ales la miniștrii justiției, la președinte, precum și la tot complexul politic extern, de la comisia europeană la ambasadorii occidentali acreditați în România. Având în vedere publicarea anterioară a unei lucrări în care am tratat o temă apropiată a celei de față, *Noaptea dreptății românești*, publicată la Universul Juridic în anul 2021, am încercat evitarea unor abordări repetitive.

Nu este necesar să mai argumentăm că modul de selectare, promovare, evaluare, sancționare a resursei umane din domeniul justiției are consecințe directe asupra calității, celerității, independenței și imparțialității actului de justiție pe care un Stat este obligat să îl asigure cetățenilor săi.

Din păcate, indiferent de perspectiva din care ne-am propune să analizăm acest domeniu în România post decembristă, vom constata o realitate care se impune cu titlu de notorietate și anume că în prezent, la 34 ani de la momentul de debut al noii noastre societăți, resursa umană, adică *aplicatorii dreptului din justiția română, se află într-o consistentă criză de efectiv numeric⁹, în derivă conceptuală și nu în ultimul rând într-o constantă și acută criză de credibilitate societală¹⁰.*

Câteva precizări prealabile sunt necesare.

Indiferent de forma de organizare a societății, modificările normative ce au fost impuse de factorul politic în legătură cu resursa umană din justiția română au fost precedate/însoțite de tot felul de justificări/fundamentări publice, unele obiective/profesionale și de bună credință generate de nevoile sistemului judiciar și/sau ale justițiabilului român în legătură cu eficiența resursei umane în raport de complexitatea cauzelor, cu celeritatea actului de justiție ori restricții bugetare, altele bazate pe elemente extrane sistemului de drept și științei dreptului, respectiv ideologii și interese politice/geopolitice de grup intern, dar mai ales extern, amintind aici doar acel delir cu consecințe catastrofale al „reformei de întinerire” forțată sub flamura „decomunizării” din anul 2005, asupra căruia vom reveni.

În general fiecare modificare asupra resursei umane a avut în vedere, cel puțin declarativ, câteva criterii de bază: 1. obligația Statului de a asigura serviciul public de justiție *independentă* la costuri bugetare rezonabile, menite să asigure însă și cointeresarea resursei umane 2. dreptul cetățeanului de liber acces la o justiție profesionistă, independentă și imparțială, 3. pregătirea profesională și eficientizarea activității resursei umane pe fiecare grad de jurisdicție prin prisma statutului societal al magistratului și a mijloacelor puse la dispoziție. Specificul acestui domeniu este acela că o decizie nu își produce efecte imediate, ci în timp mai mult sau mai puțin îndelungat și tocmai de aceea astfel de decizii, pe de o parte, nu pot fi apreciate ca efect, pozitiv sau negativ, decât la o oarecare distanță temporală de

⁹ Conform adresei nr. 4/15061 din 26.07.2023 a CSM – Biroul de informare publică, la 1 iulie 2023 existau în sistemul instanțelor din România un număr de 1055 posturi vacante de judecători, dintr-un total de 5066 posturi (circa 20%), și 860 posturi vacante de procurori, dintr-un total de 2981 posturi, schemele de personal activ la nivelul parchetelor fiind ocupate în medie la nivel de 55%-60%, în condițiile în care existau/există unități de parchet la nivelul judecătoriilor cu un singur procuror încadrat dintr-o schemă de încadrare de 10.

¹⁰ Conform unui sondaj prezentat pe postul tv Digi 24, jurnal știri, ora 15, 21.07.2023, încrederea în justiție coborâse la un catastrofal, practic inexistent, prag de încredere de 8%.

momentul adoptării, când de multe ori este deja prea târziu¹¹, iar pe de altă parte, tocmai de aceea atari decizii nu ar fi trebuit/nu ar trebui lăsate la îndemâna unor decidenți nepricepuți sau de rea credință, cu interese conjuncturale diferite sau opuse unui rezultat de calitate. Principalele căi de optimizare a parametrilor cost-calitate-celeritate au fost mai mereu aceleași: vârsta de încadrare în raport direct cu vârsta de pensionare, echilibrul generațiilor active în sistem¹², vechimea în profesie necesară promovării la unitatea superioară, modalitatea de promovare și de obținere a gradului profesional superior, numărul de judecători ce compun un complet de judecată (fond și căi de atac), numărul căilor de atac¹³ etc.

¹¹ Exemplificativ, în perioada anilor 1999-2000, când s-au produs disponibilizări masive ale minerilor, Tribunalul Gorj a fost asaltat de zeci de mii de litigii de muncă. S-a apreciat atunci la nivel de minister al justiției, că este necesară suplimentarea masivă a numărului de posturi de judecător și ocuparea *definitivă* a acestora. Momentul de criză a trecut, iar Tribunalul Gorj a rămas cu o schemă ocupată de circa 35 judecători care, datorită inamovibilității nu puteau fi „mutați” la un alt tribunal, ajungându-se ca un judecător să intre în ședința de judecată o dată pe lună, cu circa 5 dosare pe rol, în condițiile în care celelalte tribunale aveau o încărcătură de circa 30-40 dosare/judecător săptămânal.

¹² Acești doi parametri au fost reținuți, printre alții, și în studiul *Analiza vulnerabilităților sistemului judiciar român. Soluții și propuneri de modernizare*, efectuat în anul 2010 de Centrul pentru analiză și dezvoltare instituțională (CADI), p. 31: „Obiective pe termen mediu - ... rezolvarea dezechilibrelor din punct de vedere al gradului de încărcare, al intrărilor și ieșirilor din sistem și al reprezentării disproporționate a unor generații în interiorul corpului magistraților”. În același studiu a mai fost reținută drept cauză a lipsei unei coerențe decizionale în timp, prezența în aparatul propriu al CSM a unui număr însemnat de magistrați detașați, fără o pregătire de specialitate minimă în domeniul resurselor umane. Din păcate, această lipsă de pregătire, dar și de continuitate în funcțiile ce decid asupra resursei umane din justiția română este prezentă și la nivelul membrilor CSM, schimbați la 6 ani, dar și al secretarului general al CSM, cu un mandat limitat la 4 ani. Deficiența remarcată în studiul amintit este prezentă în toate compartimentele administrative ale CSM, acestea fiind conduse de magistrați detașați care însă, după ce au dobândit experiență în acel post administrativ, revin la instanțe/parchete ca efect al expirării duratei de detașare, fiind înlocuiți tot cu magistrați detașați, nepregătiți pentru specificul și detaliile noului loc de muncă, iar ciclul se repetă de 18 ani.

¹³ Un alt exemplu de bună intenție, dar cu consecințe dezastruoase a fost O.U.G. nr. 58/2003. La sugestia unui expert francez de preaderare, domnul Pierre Truche, fost președinte al instanței supreme în Franța, în ideea unei practici unitare în soluționarea recursurilor, s-a dispus prin actul normativ amintit ca toate recursurile să fie soluționate de *o singură instanță*, respectiv instanța supremă. Consecința a fost că toate curțile de apel au trimis dosarele de recurs la ÎCCJ, iar instanța supremă s-a blocat nu doar în soluționarea juridică a recursurilor primite, cărora li s-au acordat termene de peste trei ani, dar s-a blocat și fizic prin lipsa spațiului de depozitare a dosarelor primite. Dispoziția a fost ulterior abrogată prin O.U.G. nr. 65/2004. În același registru al bunelor intenții ratate se include și Ordonanța Guvernului nr. 13/1998 care, în ideea reducerii uriașului volum de muncă de la instanțe, coroborat cu insuficiența resursei umane, a consfințit obligația motivării în fapt și în drept a hotărârii doar în acele cauze în care s-a declarat calea de atac, scutind astfel pe judecător de o parte consistentă a muncii sale. M-am numărat printre judecătorii care la acea vreme s-au bucurat naiv și egoist de noua reglementare. S-a vădit ulterior că actul normativ a fost neoportun și prejudiciant, lipsa considerentelor din hotărârile judecătorești neatacate făcând imposibilă aprecierea în cazul unor litigii ulterioare a incidenței prescripției dreptului la acțiune ori a executării silite, a autorității de lucru judecat ori a formulării în termen a unor demersuri administrative, etc. Ordonanța a fost abrogată la puțin peste un an de la publicare, prin O.U.G. nr. 290/2000.

Ne vom ocupa aici de acele aspecte ce implică persoana și cariera celui ce aplică dreptul, fără a le dezvolta și pe cele ce vizează strict doar elemente de organizare judiciară (de exemplu numărul căilor de atac).

1. *Legea nr. 58/1968*¹⁴ pentru organizarea judecătorească

Potrivit art. 23 din lege, „*pricinile, precum și cererile de competența judecătorilor, se judecă în complet format din 2 judecători*”, iar potrivit art. 26, „*recursurile și recursurile extraordinare se judecă în complet format din 3 judecători*”.

De asemenea, conform art. 53, „*după 6 luni de funcționare efectivă judecătorii stagiați sunt examinați sub aspectul cunoștințelor dobândite în vederea acordării dreptului de a exercita unele atribuții de judecată. Judecătorii stagiați de la judecătorii participă la activitatea de judecată numai în completele în care celălalt judecător este ales*”.

Stagiul de pregătire pentru un judecător stagiar era de 2 ani, la sfârșitul cărora stagiarul era obligat să se prezinte pentru a susține examenul de capacitate pentru a deveni judecător definitiv. Nesusținerea sau nepromovarea examenului echivala cu îndepărtarea din funcție.

Reiese din dispozițiile citate preocuparea legiuitorului socialist sub două aspecte.

Sub un prim aspect, a consacrat *exclusiv* completul colegial de 2 și respectiv 3 judecători¹⁵, garanție a unei consultări/deliberări și a unui rezultat previzibil superior calitativ din munca a doi oameni, nu a unuia singur, asupra aceleiași chestiuni de soluționat. Adoptarea exclusivă a modelului colegial avea în mod cert avantajul unei mai mari siguranțe calitative, dar costa, iar în unele situații de redusă complexitate a cauzei dedusă judecății, acest cost al angrenării a doi judecători pentru o sarcină ce putea fi îndeplinită în aceleași condiții de calitate de unul singur, apărea ca fiind o cheltuială bugetară nejustificată.

Sub un al doilea aspect, în considerația aceluiași concept al asigurării profesionalismului judecătorului și implicit a calității muncii acestuia, legea nu a permis judecătorului stagiar, insuficient pregătit, să judece decât *după* o perioadă de acomodare și acumulare de *6 luni* și în urma unei examinări profesionale, iar participarea la judecată a stagiarului a fost permisă doar pe „*locul doi*” în completul de judecată alături de *un judecător definitiv* („*ales*”¹⁶), înlăturând astfel orice ipoteză

¹⁴ Publicată în Buletinul Oficial nr. 169 din 27 decembrie 1968. Am ales ca punct de plecare Legea nr. 58/1968 pentru că a fost abrogată doar în anul 1992, supraviețuind momentului decembrie 1989 și a produs efecte și în noul tip de societate. Este de remarcat cu privire la concizia acestei legi că în limita a doar 88 articole a reușit să cuprindă atât reglementări ale statutului judecătorului, cât și ale organizării judiciare, în condițiile în care reglementările normative în vigoare în prezent au avut nevoie pentru aceleași domenii de peste 550 articole. Sigur că epocile diferă, dar totuși...

¹⁵ Cu excepția litigiilor de muncă ce se judecau de un judecător și doi asesori populari.

¹⁶ Potrivit art. 42 din Legea nr. 58/1968, „*președinții tribunalelor județene și cel al Tribunalului municipiului București, judecătorii acestor tribunale, precum și judecătorii de la judecătorii, sunt aleși și revocați de*

în care completul de doi judecători ar fi putut fi format din doi stagiaari, respectiv doi judecători insuficient *încă* pregătiți profesional.

Legea a fost modificată prin Decretul nr. 84/1973 al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România¹⁷, legalizând nu doar instituția judecătorului unic și aria de cuprindere a cauzelor ce pot fi soluționate de acesta, dar recunoscând chiar și dreptul judecătorului stagiar cu un an vechime de a soluționa astfel de cauze¹⁸. Trecând peste enunțul de propagandă politică al oricărui act normativ din acea vreme, scopul acestor modificări a fost clar exprimat în Expunerea de motive a Decretului și trebuie să recunoaștem și astăzi, peste ani, relevanța sa managerială: „îndeplinirea sarcinii trasate de Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 19-21 iulie 1972, privind **ridicarea în continuare a calității și sporirea operativității în activitatea de judecată**, face necesară rezolvarea de către **un singur judecător** și a altor pricini de importanță mai redusă, de competența judecătorilor, în afară de cele care se rezolvă în prezent în acest mod (litigii de muncă - n.n.)”.

2. **Legea nr. 60/1968**¹⁹ pentru organizarea și funcționarea Procuraturii Republicii Socialiste România

Din perspectiva temei de față, legea procuraturii RSR enumera atribuțiile procurorilor fără a distinge între stagiar și definitiv, ceea ce a permis ca procurorii stagiaari să poată îndeplini, legal și teoretic, atribuții ale unui procuror definitiv indiferent de gradul de jurisdicție. Conceptul a fost preluat, cu consecințe grave, vom detalia, în Legea nr. 247/2005, conform căreia procurori de la gradul de bază al ierarhiei parchetului puteau activa la parchetul general, nu numai în funcții de execuție, ci și de conducere.

Comun ambelor legi referitoare la instanțele și parchetele socialiste era faptul că numirea în funcție era politică integral, atât pentru judecători, aleși periodic de consiliile populare, cât și pentru procurori, numiți de procurorul general, numit la

consiliile populare județene sau, după caz, de Consiliul Popular al municipiului București, la propunerea Ministerului Justiției”. Faptul că judecătorii depindeau direct de consiliile populare, la „alegerea” ori „realegerea” lor în funcție, ne scutește de orice comentariu cu privire la independența de facto a judecătorilor astfel aleși față de unicul decident politic de atunci. Trebuie să precizăm însă că ulterior decembrie 1989, până la adoptarea Legii nr. 92/1992 de organizare judecătorească, nu s-a mai pus problema alegerii vreunui judecător de către consiliile populare.

¹⁷ Publicat în Buletinul Oficial nr. 20 din 27 februarie 1973. Este util de semnalat că deși Legea nr. 58/1968 fusese adoptată de Marea Adunare Națională, ca organ legiuitor suprem, modificarea acesteia s-a produs printr-un act emis de Consiliul de Stat. „Tradiția” s-a păstrat și în vremea noastră, multe legi organice adoptate de Parlament, inclusiv privind justiția, au fost modificate prin ordonanțe de urgență ale guvernului.

¹⁸ Conform art. 53 alin. (2) din Legea nr. 58/1968, „judecătorii stagiaari de la judecătorii participă la activitatea de judecată în completele în care celălalt judecător este ales. După 1 an de funcționare efectivă, judecătorii stagiaari pot judeca cererile și pricinile prevăzute în art. 23 alin. (4)”.

¹⁹ Publicată în Buletinul Oficial nr. 169 din 27 decembrie 1968.

rândul său de Marea Adunare Națională, atât în funcții de execuție, cât și de conducere. Acest tip de selecție avea însă și o latură „pozitivă”, anume că *determinarea (dependența) politică nu era mascată, ci asumată deschis de autoritățile vremii*, spre deosebire de perioada post decembristă, în care condiționarea politică pentru funcțiile de conducere a fost menținută pentru parchetele centrale, dar *a dispărut asumarea politică* a numirilor, aspect pe care îl vom analiza distinct²⁰.

2. Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească²¹

Legea de organizare judecătorească adoptată în anul 1992 a urmat în general aceleași principii de gestionare curentă a resursei umane ca și Legea nr. 58/1968 (încadrare, promovare, pregătire profesională, sancționare, pensionare, cuprinzând însă și elemente de organizare judiciară²²), cu o singură și fundamentală deosebire și anume eliminarea dependenței judecătorului de scaun în evoluția carierei sale profesionale de decizia *directă* a factorului politic²³. Tendința de eliminare a influenței politice sau măcar de reducere a acesteia asupra gestiunii resursei umane din justiție a fost marcată și de înființarea Consiliului Superior al Magistraturii, instituție profesională²⁴

²⁰ Acest tip de corectitudine a asumării numirii procurorilor în funcții de conducere în special, dar nu numai, funcționează astăzi în mai toate statele U.E., semnificând de fapt responsabilizarea factorului politic ce îl numește pe procuror în funcția de conducere centrală sau locală, pentru eventuale derapaje în activitate ale celui numit. În România acest tip de responsabilizare a fost „fentat”, sub argumentul nobil, dar fals și ipocrit, al respectării independenței procurorului. Pentru a depăși stadiul teoretizării, amintim că relativ recent, în anul 2015, ministrul german al justiției l-a demis în 24 ore pe data de 5 august 2015, pe procurorul general, pe motiv că acesta ar fi procedat greșit *profesional* într-o speță dată. În România, factorul politic de numire a procurorului general, respectiv președintele țării și ministrul justiției, ar fi dat din umeri (și chiar așa au și reacționat față de toate derapajele procurorilor generali, dar mai ales ale șefei DNA din perioada 2013-2019, cu excepția ministrului justiției Tudorel Toader) cu argumentul că greșeala *profesională* oricât de gravă, nu este treaba lor, procurorul general numit fiind *independent!*

²¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 197 din 13 august 1992.

²² Este vorba despre înființarea curților de apel și a Consiliului Superior al Magistraturii. În acest context temporal și normativ se impune să amintim că prin Hotărârea Guvernului nr. 48/03.02.1992 s-a dispus „înființarea și organizarea Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Magistraților”, precursor al Institutului Național al Magistraturii, înființat ca atare doar în anul 1997, prin Legea nr. 142/1997. Deși conținea dispoziții amănunțite cu privire la admiterea în Institut, desfășurarea cursurilor, drepturile cursanților etc., Hotărârea Guvernului nr. 48/1992 nu a fost preluată, normativ, în cuprinsul Legii de organizare judecătorească nr. 92/1992.

²³ Reamintim că potrivit reglementării anterioare a Legii nr. 58/1968, atât judecătorii cu funcții de conducere, cât și cei cu funcție de execuție erau aleși/realeși periodic în funcție de consiliile populare județene și al municipiului București.

²⁴ Consiliul era format din 15 membri judecători și procurori, aleși la 4 ani de Senat și Camera Deputaților. Înființarea CSM a fost inedită doar prin raportare la perioada socialistă, pentru că anterior acestei perioade instituția a existat și funcționat în sistemul judiciar românesc începând cu anul 1909. Pentru detalii privind competențele, organizarea și funcționarea acestei instituții din anul 1909 până în prezent, a se vedea Ion Popa, *Consiliul Superior al Magistraturii, de la succes instituțional la eșec funcțional*, Editura Universul Juridic, 2011.

competentă (teoretic, cel puțin) aproape în exclusivitate să dispună asupra carierei judecătorilor și procurorilor²⁵.

Legea a menținut aceleași condiții cumulative de admitere în magistratură (apt medical, reputație, cetățean român, licențiat în drept etc.), fără a menționa o limită de vârstă minimă și fără a impune condiția obligatorie a unui examen/concurs, a menținut obligativitatea unei stagiaturi de 2 ani și a examenului de capacitate permițând/restricționând, aproape identic Legii nr. 58/1968, accesul stagiatarilor la actul de judecată.

Cu privire la promovare, atât pentru funcțiile de execuție, cât și pentru cele în funcții de conducere, legea a stabilit anumite praguri de vechime în profesie (de exemplu 6 ani pentru promovarea la tribunal și 10 ani la curtea de apel), fără a impune condiții de examinare sau concurs, ci doar „o activitate meritorie, atestată prin notele calificative acordate de șefii ierarhici și inspectori” (art. 67)²⁶.

Menținerea în funcție a magistraților era posibilă până la vârsta de 65 ani, 68 ani și respectiv 70 ani, în raport de gradul de jurisdicție și gradul profesional al magistratului. În cuprinsul legii nu existau alte norme referitoare la pensionarea magistraților, aceasta decurgând implicit din reglementările comune ale Codului muncii aplicabile tuturor categoriilor profesionale.

²⁵ Competența instituțională a gestionării carierei profesionale a magistraților a fost recunoscută Consiliului prin Constituția României adoptată în anul 1991. În Legea de organizare judecătorească din anul 1992, atribuțiile în materie au fost detaliate în art. 73: „a) propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor, cu excepția celor stagiari; b) dispune cu privire la promovarea, transferarea, suspendarea și încetarea din funcția de judecător; c) validează examenele de capacitate ale magistraților; d) îndeplinește rolul de consiliu de disciplină al judecătorilor; e) dă avize, la solicitarea ministrului justiției, în probleme privind administrarea justiției. Consiliul Superior al Magistraturii exercită orice alte atribuții prevăzute de lege”.

²⁶ Reglementări privind o formă de examen necesară dobândirii unui grad profesional superior, erau cuprinse inițial în Legea nr. 52/1991 de salarizare a personalului din justiție. Dispozițiile acesteia au fost preluate în noua lege de salarizare, Legea nr. 50/1996, care a abrogat Legea nr. 52/1991. Examinarea se realiza pe baza unor norme metodologice aprobate prin Ordin al ministrului justiției și care presupunea o probă scrisă, analiza unei probleme de drept la alegerea candidatului și probe orale la diferite materii (de regulă civil, penal, procedură civilă și procedură penală). Pe baza gradului câștigat, judecătorul putea fi, atunci sau ulterior, promovat la instanța superioară. Ulterior, Legea nr. 92/1992 a fost modificată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 179/1999, unde, la art. 66 s-a introdus un nou alineat (4/1), conform căruia: „promovarea în funcții superioare de execuție la tribunale, curți de apel și la parchetele de pe lângă aceste instanțe a magistraților care îndeplinesc condițiile prevăzute de lege se face pe bază de examen”. Prin Ordinul ministrului Justiției nr. 996/C/2000, modificat prin Ordinul ministrului Justiției nr. 3653/C/2000, a fost adoptat Regulamentul pentru organizarea și desfășurarea examenului în vederea promovării într-o funcție de execuție vacantă sau pe loc la instanțe și parchetele de pe lângă acestea. Ordinul a fost avizat, în baza art. 3 din Legea nr. 50/1996, de Consiliul Superior al Magistraturii, în ședința sa din data de 26.04.2000. Regulamentul a fost abrogat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2958/C/2001 prin care s-a adoptat și un nou Regulament în această materie. În linii mari, modalitatea de examinare a fost menținută.

Prin prevederile sale de principiu privind resursa umană, Legea nr. 92/1992 nu era prin ea însăși generatoare de perturbări ale politicii de resurse umane care să influențeze decisiv calitatea/celeritatea actului de justiție și percepția publică a acestei activități. Ceea ce nu a avut în vedere însă legiuitorul aceluși timp sau a evaluat greșit a fost „dauna colaterală” a punerii concrete în funcțiune a noului grad de jurisdicție înființat, respectiv curțile de apel, în număr de 15 și parchetele aferente, ceea ce presupunea nu doar încadrarea unui număr impresionant de judecători (respectiv procurori) la noile instanțe (parchete) înființate, ci și mișcări forțate în masă²⁷ ale resursei umane în întreg sistemul de justiție²⁸. Astfel, începerea funcționării acestor entități de grad superior a presupus/impus transferul în masă al unor judecători de la tribunal la curțile de apel²⁹, de la judecătorii către tribunalele depopulate, ceea ce a generat inevitabil și logic depopularea judecătoriilor și nevoia angajării *în masă* la nivelul judecătoriilor, doar pe bază de dosar, a foarte multor persoane din alte domenii juridice, necompetitive profesional și nefamiliarizate nu doar cu specificul profesional al muncii de judecător/procuror, dar nici cu restricțiile de viață impuse acestor profesii. Noii încadrați au fost investiți instantaneu, fără niciun stagiul prealabil, cu puterea legală de a decide dintr-o postură pentru care tot legiuitorul prevedea în același act normativ necesitatea unui stagiul de pregătire, acumulare și acomodare de 2 ani pentru nivelul „începător” al carierei de magistrat³⁰.

²⁷ Doar exemplificativ, cu o medie de 18 judecători la fiecare curte de apel în anul 1994, rezulta un necesar nu doar de 270 de judecători promovați, ci și un număr corespunzător de alți 270 care să îi înlocuiască pe cei promovați.

²⁸ Prin Hotărârea de Guvern nr. 338/1993 a fost majorat personalul judecătoresc și administrativ de la instanțele și parchetele nou înființate cu 3740 posturi la instanțe și 2457 posturi la parchete, ajungând la 10.147 posturi pentru instanțe și 5147 posturi pentru parchete (inclusiv personal administrativ și de specialitate). Ulterior, prin H.G. nr. 39/2014, numărul posturilor de la parchete a crescut la 6366. În prezent, conform adresei nr. 4/15061 din 26.07.2023 a CSM - Biroul de informare publică, în sistemul judiciar românesc își desfășoară activitatea un număr 4011 judecători și 2126 procurori.

²⁹ Trebuie precizat că promovarea în acea perioadă de la tribunal la curțile de apel nu presupunea niciun fel de examinare sau concurs, ca de altfel nici încadrările din sursă externă la nivel superior, posibilitate permisă de lege cu o singură condiție a unei vechimi suplimentare de 3 ani față de cei promovați din sistem.

³⁰ Ulterior, învățând din greșelile încadrării masive și fără examinare a resursei umane exterioare și a consecințelor acestei greșeli, legiuitorul a prevăzut în art. 33 alin. (13) din Legea nr. 303/2004 (în forma de la data publicării) obligativitatea pentru cei astfel încadrați (din sursă externă, fără examen) ulterior publicării legii, de a urma un stagiul de pregătire de 6 luni prealabil începerii activității profesionale propriu-zise, la Institutul Național al Magistraturii, stagiul ce urma a fi finalizat printr-un examen. Din păcate, din cauze de insuficiență organizatorică și logistică ale INM, aceste cursuri, deși obligatorii conform legii, nu s-au ținut niciodată. Cei ce trebuiau să urmeze și să finalizeze cursurile prin examen au început totuși contra legem să profeseze plenar, în baza unei derogări a CSM (hotărârea nr. 13/2006, nepublicată) ce contravenea flagrant dispoziției legale: „*persoanele numite în funcția de judecător și procuror în condițiile art. 33 alin. (1), (5), (7) și (8) din Legea nr. 303/2004 pot participa la activitatea de judecată sau efectua acte procedurale, înainte de finalizarea cursurilor de formare profesională de 6 luni prevăzute de art. 33 alin. (13) din lege*”. Pentru detalii, a se vedea Ion Popa, *Tratat privind profesia de magistrat în România*, editura Universul Juridic, 2007, pp. 162-166.

Deși noua lege a provocat vizibil la acea vreme și mult timp după, consecințe negative în calitatea „livrării” dreptului și a percepției publice, prin mișcările în masă ale unei resurse umane insuficient calificate în bună parte, apreciem că legiuitorul anului 1992 nu a acționat deliberat pentru bulversarea sistemului, ci doar a subevaluat dificultățile inerente schimbării profunde a sistemului judiciar prin înființarea unui nou grad de jurisdicție³¹ și a supraevaluat capacitatea sistemului și chiar a fragilei noi societăți democratice de a asigura într-un timp foarte scurt nu numai logistica, ci mai ales resursa umană corespunzător calificată profesional.

3. *Legea nr. 56/1993, Legea Curții Supreme de Justiție*

Pentru că, probabil, prevedea modalități diferite de accedere, pentru că, probabil, judecătorii instanței supreme aveau prin chiar lege statut de demnitari, spre deosebire de judecătorii celorlalte instanțe și se dorea a li se configura un alt tip de percepție publică sau pur și simplu din tradiție istorică anterioară regimului socialist³², legiuitorul anului 1993 a considerat oportun să adopte o lege separată pentru instanța supremă față de legea de organizare comună celorlalte instanțe de judecată.

În forma sa inițială, aparent, numirea la instanța supremă nu era influențată politic, numirea fiind concretizată prin decret al președintelui României, *la propunerea CSM*, pe un mandat de 6 ani, cu posibilitatea reinvestirii (art. 13). În realitate, legea nu prevedea dacă președintele politic al țării putea refuza sau nu propunerea CSM, iar dacă nu îi era interzis o putea face oricând, la fel cum legea nu interzicea numirea unui președinte al instanței supreme din afara sistemului³³. Tot în fapt, CSM nu avea decât teoretic decizia formală de a propune, pentru că toate propunerile de numire, documentate de serviciul de resurse umane al Ministerului

³¹ Înființarea curților de apel era și este și acum explicabilă nu doar prin tradiția sistemului judiciar românesc, anterior societății socialiste, ci și printr-o tendință de adaptare a sistemului nostru judiciar la modelele europene occidentale. Acum, la mulți ani depărtare de acel moment s-ar putea pune în discuție, în opinia noastră, utilitatea menținerii acestui grad de jurisdicție, în condițiile în care în prezent, potrivit reglementărilor procedurale în vigoare, doar pe cale de excepție mai sunt cauze ce se judecă în trei grade de jurisdicție, covârșitoarea lor majoritate, aproape toate de fapt, fiind soluționate numai în fond și apel. De discutat.

³² A se vedea legile din 12 ianuarie 1861, promulgată de Alexandru Ioan Cuza, 19 decembrie 1925, promulgată de către regele Ferdinand prin decretul nr. 3750/1925, precum și legea promulgată de regele Carol al II-lea prin decretul nr. 2795 din 12 iulie 1939.

³³ Această reglementare nu era inedită, fiind întâlnită și în perioada antebelică și cea interbelică. Ultimul președinte numit din afara sistemului în perioada postdecembristă a fost eminentul profesor de drept, prof.univ. dr. Nicolae Popa. A se vedea pe site-ul ICCJ, rubrica istoricul instituției, o enumerare a tuturor celor ce au deținut funcția de președinte al instanței supreme începând din anul 1862 (prima lege de organizare a instanței supreme a fost promulgată de Alexandru Ioan Cuza la 12 ianuarie 1861, fiind în vigoare până în anul 1925).

Justiției, erau transmise în fapt CSM de către ministrul justiției, astfel încât accesarea la instanța supremă era dependentă direct de omul politic ministrul justiției și de partidul din care acesta făcea parte. Singura deosebire față de reglementarea socialistă era aceea că judecătorii nu mai erau aleși de Marea Adunare Națională, iar în „împrejurări excepționale...de către Consiliul de Stat”, ci erau numiți de președintele politic al țării la propunerea în realitate a omului politic ministrul justiției.

Pentru că, pe de o parte, procedura de numire faptică era aproape integral decisă politic, dar și pentru că speranța *reinvestirii* (un fel de „realegere” antedecembristă a judecătorilor de către consiliile populare) politice în funcție însoțea inevitabil parcursul profesional al judecătorului „suprem” ce nu putea „greși” față de politicul ce-l numise și care urma să decidă sau nu și reinvestirea, apreciem că această reglementare nu putea, conceptual, să constituie un pas înainte spre înființarea/consolidarea la acel nivel a unei resurse umane care să aplice real independent și imparțial norma de drept, cel puțin din perspectiva percepției publice³⁴.

4. Legea nr. 142/1997

Deși nu a constituit în sine o lege de organizare judecătorească, ci doar un act normativ modificator al Legii nr. 92/1992, Legea nr. 142/1997 a constituit prima încercare deliberată de deturnare (reușită temporară), a scopului pentru care anumite persoane sunt investite să aplice dreptul în instanțe și parchete, cel al înfăptuirii unui act de justiție independent și imparțial. Afirmația poate fi susținută și analizată acum la mulți ani de la adoptarea legii, dintr-o perspectivă științific-istorică, un inventar la rece al unei prime etape de acaparare a resursei umane decidente la vârf în sistemul de justiție românesc și a căilor de realizare practică a acestui deziderat, în principal prin concentrarea integrală a puterii de decizie a numirilor la nivelul ministrului justiției³⁵, dar în paralel și prin epurarea celor ce se aflau deja în mandatul de conducere la momentul adoptării legii.

³⁴ Percepția publică presupune *o aparență* de imparțialitate, adică nu cea trăire subiectivă a magistratului despre el însuși ca fiind imparțial, ci percepția celorlalți despre magistrat în sensul imparțialității sale. Principiul a fost prevăzut expres în art. 5 din Statutul Universal al Judecătorilor și Pct. 12 din Opinia nr. 1/2001 a Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni.

³⁵ Rezultă din conținutul coroborat al normelor adoptate, că la acel moment se considera, prin prisma atribuțiilor plenare recunoscute ministrului, că ministrul justiției, ca entitate instituțională, nu ca persoană, reprezintă un nivel de decizie suficient pentru direcționarea resursei umane din justiție către decizia profesională/atitudinală așteptată. Ulterior, ca efect și al revizuirii constituționale din anul 2003, acest nivel a crescut spectaculos la președintele țării, indiferent de persoana acestuia. Noile atribuții constituționale recunoscute președintelui cu privire la numirile șefilor serviciilor secrete, ai parchetelor centrale, instanței supreme, primului ministru, dublate de prevederi legale în același sens, de abuzuri factuale nesanctionate ale președinților (refuzul nelegal de a numi ori revoca din funcție) și de sprijinul fățiș contrar cutumelor diplomatice manifestat și practicat de unele ambasade occidentale și cancelarii europene, l-au transformat pe președintele țării în decidentul unic al strategiei de resurse

a. Fără excepție, fie că a fost sau nu membru al partidelor politice aflate la putere, ministrul justiției din România, ca de altfel peste tot în lume, a constituit exponentul acestora în modul conceptual de gestionare a sistemului de justiție și implicit a resursei umane. Legea nr. 142/1997 a devenit punct de referință și model de inspirație pentru mai târziu (anul 2005) asupra modalităților normative și aplicative de acaparare a întregii decizii de aplicare a dreptului legiferat la vârful instanțelor și parchetelor și folosirea acestuia în beneficiul interesului de grup (intern, extern, politic, economic etc.):

- deși potrivit art. 134 alin. (1) din Constituție, „*Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor...*”, noua modificare a anulat practic textul constituțional și a condiționat propunerile Consiliului de propunerea prealabilă a ministrului justiției³⁶. Consiliul a fost redus astfel la o unică variantă de lucru, de a trimite președintelui României nu propriile sale propuneri, așa cum prevedea Constituția, ci pe cele ale ministrului justiției³⁷, așa cum prevedea noua lege modificată, deși constituțional ar fi trebuit să fie invers³⁸.

- pentru a înlătura orice echivoc cu privire la numirea procurorului general, legea a prevăzut expres în art. 44 alin. (2) că, „*Procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție este promovat și eliberat din funcție de Președintele României, la propunerea ministrului justiției*”, norma citată înlăturând în felul acesta orice implicare a CSM, chiar și măcar la nivel consultativ. La rândul său, procurorul general a cărui numire depindea exclusiv de ministrul justiției și inevitabil obedient în raport cu acesta exercita „*direct sau prin procurori inspecitori, controlul asupra tuturor parchetelor*”, înțelegând prin această formulare generică și

umane la vârful justiției române. Dacă această strategie chiar aparținea gândirii prezidențiale sau îi era impusă acestuia de factori externi vom afla probabil mult mai târziu.

³⁶ Potrivit art. 73 din legea modificată, „*Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele atribuții: propune Președintelui României, la recomandarea ministrului justiției, numirea în funcție a președintelui, vicepreședintelui și președinților de secții ai Curții Supreme de Justiție; propune Președintelui României, la recomandarea ministrului justiției, numirea în funcție a judecătorilor Curții Supreme de Justiție; propune Președintelui României, la recomandarea ministrului justiției, numirea în funcție a celorlalți judecători și procurori, cu excepția celor stagiași; dispune, la propunerea ministrului justiției, cu privire la promovarea, transferarea, suspendarea din funcție a judecătorilor, precum și la încetarea funcției acestora*”.

³⁷ Ministrul justiției în acea perioadă a fost domnul prof.univ.dr. Valeriu Stoica, un foarte valoros om de drept nu doar în calitatea sa de cadru didactic la Facultatea de drept din București, ci și de avocat.

³⁸ A se vedea, în sensul aceleiași opinii, și A. Pavelescu, *Magistratura împotriva statului de drept*, Editura Ziua, București, 2003, p. 67: „...*legea a folosit un truc lingvistic. Prin intermediul acestui truc, aparent inofensiv, a fost dată o nouă lovitură statului de drept... S-a realizat astfel o substituție a ministrului justiției în competențele constituționale ale Consiliului Superior al Magistraturii...Un simplu gest lingvistic a desființat statul de drept... Atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii au fost confiscate de ministru, singurul care poate face „recomandările”...Altfel spus, ministrul justiției a fost transformat de lege în „nașul” tuturor judecătorilor și procurorilor din România*”

permisivă nu doar controlul asupra activității profesionale curente, ci și asupra întregului domeniu al gestiunii resursei umane din sistemul parchetelor (delegare, detașare, transfer, promovare funcții de execuție, dar mai ales de conducere etc.)

- toate dispozițiile ministrului politic al justiției, inclusiv cele profesionale, au devenit obligatorii pentru procurori; ministrul avea drept de control la instanțe și parchete și era titularul acțiunii disciplinare inclusiv pentru judecători (art. 37, art. 38, art. 44, art. 124).

b. Epurarea în masă a conducătorilor de instanțe/parchete aflați în funcție la data intrării în vigoare a legii printr-o procedură ad-hoc *ex lege* de „intervieware”.

În „temeiul” acestei proceduri derulată în perioada octombrie 1997 - februarie 1998 zeci de conducători de instanțe/parchete au fost înlăturați din funcție³⁹, deși se aflau încă în exercitarea mandatului de conducere⁴⁰. Această manieră brutală și nelegală de înlocuire a unora cu alții „mai conform gustului”⁴¹ ministrului și grupului politic din spatele său a creat premisele apariției unui nou tip de imixtiune politică în justiție, trecând de la etapa romantică a influențării unei decizii individuale a magistratului *la cea a influenței de grup*, grup constituit de numeroșii noi conducători promovați de noul ministru peste lege, uniți în jurul aceluiași om și interese și datori/dispuși să-și exercite influența în sistem nu neapărat doar în spețe individuale. Personalizarea unei astfel de realități ar fi nerelevantă, pentru că analiza noastră nu vizează persoane anume identificate, ci doar semnaleză conceptul inevitabil de îndatorare a acestora către cel ce i-a promovat în masă și preferențial în condițiile de mai sus și la crearea condițiilor de apariție în sistemul de justiție a unor „grupări” de magistrați cu *aceeași geneză* și cu *aceeași prezumtivă îndatorare colectivă* către o anumită persoană sau o anumită ideologie⁴².

Nu întâmplător am amintit mai sus despre interesele externe în gestiunea resursei umane din sistemul judiciar românesc. Acum, la mulți ani trecuți din

³⁹A se vedea în acest sens documentul redactat de Asociația Baroului American în luna mai 2002, intitulat „Indicatorii reformei în justiție pentru România”, p. 28: „posibilitatea de înlocuire a celor care ocupă funcții de conducere în instanțe pe criterii politice este mare. De exemplu, după alegerile din 1996 au fost schimbați 80 de președinți de instanțe”.

⁴⁰ Ulterior, în anul 2005 s-a încercat o „reluare” a acestei „rețete”, de data aceasta prin chiar textul legal, respectiv proiectul Legii nr. 247/2005 pentru modificarea Legii nr. 303/2004 privind statutul magistraților, promovat fără dezbateri parlamentare de ministra justiției M. Macovei, propunându-se scoaterea la concurs a tuturor posturilor de conducere de la instanțe și parchete, inclusiv a celor ocupate. Dispoziția a fost declarată neconstituțională prin Decizia nr. 375/2005 a Curții Constituționale.

⁴¹ „...nimeni nu poate fi sigur...că în cazul schimbării de guvern, noua legislatură nu va interveni din nou în sensul revocării președinților de tribunale nou numiți și să numească pe alții, *mai conform gustului său*” - prof. Jules Deschenes, fost președinte la Înalta Curte de Casație din Quebec, Canada, citat de M. Voicu în Dreptul nr.1/1996, pp. 40-55.

⁴² Aceste tendințe au devenit realitate publică ulterior anului 2005, când activitatea de partizanat și influență colectivă au devenit vizibile și asumate, nu doar la nivelul ONG-urilor covârșite de grija justiției, ci chiar la nivelul unor asociații profesionale de magistrați. A se vedea pentru detalii, Ion Popa, *Noaptea dreptății...*, 2021.

perioada 1997-2003, putem afirma pe baza chiar a Rapoartelor Comisiei europene din acea vreme și ulterior până în anul 2022 că nu numai mesajul, ci și conținutul acestora, pozitiv sau negativ, era determinat selectiv și partizan în funcție de formațiunea politică aflată la putere în România și deciziile acesteia nu doar în zona de justiție.

Toate reglementările adoptate prin Legea nr. 142/1997 s-au suprapus primei alternanțe politice la putere în societatea românească post decembristă⁴³ și au constituit prima demonstrație normativă și aplicativă a unui concept dezvoltat ulterior anului 2005 nu doar de subordonare individuală a unor factori de conducere ai autorității judecătorești în fața unor anumite grupări ale politicului, ci și de folosire a unor entități create în cadrul autorității judecătorești, în special a parchetelor, pentru lichidarea oricăror zone ale societății românești (politice, economice, elite profesionale, categorii profesionale, organizații sindicale, lideri influenți sau cu potențial de influență la nivel local sau național), potrivnice unui anumit curent și impuneri dictate de regulă din zona externă țării.

Pentru a nu rămâne într-un spațiu teoretic de expunere, amintim că Rapoartele din perioada 1997-2000 nu numai că nu prevedeau vreo critică ori atenționare, dar nu aminteau deloc despre confiscarea atribuțiilor Consiliului Superior al Magistraturii de către politicul ministru al justiției, limitându-se să evoce în toți acești patru ani într-un singur raport (1997) doar că acest Consiliu există. Mesajul și conținutul Rapoartelor s-au schimbat radical în sens critic începând cu anul 2001, nefiind o coincidență că în același an puterea politică se schimbă din nou la București în urma alegerilor din anul 2000, partidul neagreat (PSD) înlocuindu-i la putere pe „agreații” din perioada 1997-2000. Cu această ocazie, autorii europeni ai Rapoartelor 2001-2004 și-au reamintit brusc nu numai că Ministerul Justiției „*are încă o mare influență asupra acestei instituții (CSM - n.a.)*”, ci și că această influență pune în pericol⁴⁴ grav independența justiției și a magistraților, fără nicio remarcă

⁴³ Începând cu anul 1997 până în anul 2000 puterea politică a fost exercitată de Convenția Democratică din România, Partidul Democrat și Uniunea Democrată a Maghiarilor din România. *Convenția* era compusă în principal din Partidul Național Țărănesc Creștin și Democrat și Partidul Național Liberal. Puterea politică înlocuită în anul 1997 era formată în principal de Partidul Social Democrat din România.

⁴⁴ Poziția exprimată în Rapoartele Comisiei Europene privind influența ministrului era reală normativ, dar incorectă nu doar în raport de lipsa acestei atenționări și în rapoartele precedente ale fostei guvernări, ci și prin ignorarea unei realități faptice pozitive ulterioare anului 2001 impusă prin decizia administrativă a ministrului justiției din perioada 2001-2003, prof.univ.dr. Rodica Mihaela Stănoiu, de a renunța la dreptul său legal de a înainta propuneri către CSM, în favoarea curților de apel. În baza acestei proceduri de facto, Consiliului îi erau transmise exclusiv propunerile instanțelor pentru funcțiile de conducere, fără nicio intervenție a ministrului justiției, deși repetăm, ministrul avea acest drept legiferat încă din anul 1997. La momentul inițierii și aplicării acestei proceduri de facto s-a apreciat că o modificare *legislativă* secvențială doar cu privire la competența formulării propunerilor de promovare a judecătorilor nu este oportună pentru că erau deja în stadiu de elaborare legile justiției prin care toate competențele privind gestionarea carierei magistraților urmau să fie

despre faptul că „influența periculoasă” fusese legiferată și exercitată încă din anul 1997 de către guvernarea „agreată”⁴⁵.

5. *Legile justiției 2004*

Sub această denumire au fost promovate și adoptate Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraților, Legea nr. 304 privind organizarea judiciară și Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, temei pentru închiderea capitolului 24, Justiție și Afaceri Interne, treaptă prealabilă obligatorie a parcursului de aderare a României la Uniunea Europeană.

Adoptarea acestor legi „la pachet” a constituit indiscutabil un mare pas înainte⁴⁶ în promovarea conceptului de resursă umană real independentă în activitatea curentă de aplicare a normei de drept în justiția română, în principal prin:

- recrutarea magistraților *numai prin concurs*, majoritar covârșitor prin Institutul Național al Magistraturii și în mică parte prin concurs direct pentru persoane cu o vechime în specialitate de cel puțin 5 ani;

- obligativitatea promovării magistraților prin *concurs național din treaptă în treaptă*, pentru funcțiile de execuție și numai prin concurs pentru cele de conducere;

- *conturarea administrativă de sine stătătoare a Consiliului Superior al Magistraturii*, cu aparat propriu de lucru⁴⁷ și buget distinct, având în coordonare alte două instituții esențiale în formarea unei resurse umane profesioniste, res-

transferate către CSM. Aceste proiecte legislative, devenite ulterior Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraților, Legea nr. 304 privind organizarea judiciară și Legea nr. 317/2004 privind CSM, au fost începute și elaborate în mandatul ministrului Rodica Mihaela Stănoiu, finalizate și adoptate în mandatul ministrului Cristian Diaconescu în anul 2004, ambii miniștri aparținând formațiunii „neagreate” PSD. Cele trei legi, cunoscute ca legile justiției, au constituit temei pentru închiderea capitolului 24 de aderare a României la spațiul U.E, fiind abrogate în anul 2022, în mandatul ministrului liberal al justiției, Cătălin Predoiu.

⁴⁵ Acest mod de abordare selectivă cu dublă măsură a instituțiilor europene față de principalele facțiuni politice din România a continuat liniar (mereu negative față de unele, mereu aceleași, mereu pozitive față de altele, mereu aceleași, indiferent de fondul deciziilor adoptate) până în anul 2022, când cele două formațiuni importante ale scenei politice românești au devenit în fapt una și aceeași, bun comun unic al influenței și deciziei externe în guvernarea țării. Răsplata „numitorului comun” politic a fost ridicarea de către Comisia Europeană a celui umilitor și incorect Mecanism de Verificare și Cooperare impus României de Uniunea Europeană încă din anul 2005, aspect asupra căruia vom reveni.

⁴⁶ Nu am folosit cuvântul „reformă”, deși din perspectiva dicționarului acesta era cel mai potrivit în context. Cu precădere în ultimii 15 ani, această noțiune a fost mereu folosită pentru a justifica măsuri cu efecte vizibil negative, abuzul individual și colectiv, distrugerea instituțională și inversarea valorică a resursei umane nu doar în domeniul justiției, astfel încât pentru o expunere corectă care să reflecte un fapt pozitiv, noțiunea trebuie evitată.

⁴⁷ Legea prevedea nu numai posibilitatea, ci și modalitatea concretă de transfer la cerere a funcționarilor din Ministerul Justiției în aparatul administrativ al CSM, fără ca ministrul justiției să poată împiedica acest proces.

pectiv Institutul Național al Magistraturii și Școala Națională de Grefieri, instituții care la rândul lor beneficiau de un aparat propriu de lucru;

- *eliminarea deciziei politice a ministrului justiției* și implicit a întregii structuri politice din spatele său din procedurile de recrutare, promovare și sancționare a magistraților, inclusiv în privința funcțiilor de conducere ale Parchetului General, competență ce a fost atribuită Consiliului Superior al Magistraturii⁴⁸;

- s-a prevăzut expres obligația prealabilă pentru cel ce candida la o funcție de conducere la un anumit nivel de a avea deja câștigat gradul profesional al aceluși nivel. Prevederea era atât de logică, încât firesc nici nu ar mai fi trebuit inclusă în textul legal, fiind elementar că nu poți conduce o unitate superioară în ierarhie, dacă nu ai câștigat în prealabil gradul profesional *de execuție* corespunzător acelei unități. Ulterior însă, prin abrogarea acestui text în anul 2005, s-a vădit cât de important era locul său în arhitectura unei legi de reglementare a resursei umane la nivelul parchetelor, dispariția sa permițând promovarea în masă în funcții de conducere la parchetul general a unor procurori care nu dețineau gradul profesional al acestui nivel și care, evident prin prisma experienței profesionale reduse și necertificate de un concurs, erau încă insuficient pregătiți pentru funcțiile respective și vulnerabili decizional pe cale de consecință⁴⁹.

Legile justiției adoptate în anul 2004 nu au fost perfecte, dar întruneau condițiile necesare pentru construirea unei resurse umane independente, imparțiale și profesioniste, aptă să livreze aplicativ un drept pe măsură, precum și pentru o favorabilitate în consecință a percepției publice. Nu a fost să fie. Fisurile legilor justiției⁵⁰ ce puteau fi ușor remediate fie normativ, fie aplicativ, au fost dimpotrivă „valorificate” distructiv, nu doar normativ prin modificările din anul 2005, dar și

⁴⁸ Potrivit art. 53 alin. (1)-(2) din lege, „Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prim-adjunctul și adjunctul acestuia, precum și procurorul general al Parchetului Național Anticorupție și adjunctul acestuia sunt numiți de către Președintele României, *la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii*, cu recomandarea ministrului justiției, ... *Revocarea din funcție* a procurorilor cu funcții de conducere prevăzuți la alin. se face de către Președintele României, *la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii*, ca sancțiune disciplinară”.

⁴⁹ Vom reveni nu doar asupra acestui aspect, ci și asupra consecințelor profesionale dezastruoase generate de această practică începută în anul 2005.

⁵⁰ Ne referim în principal la două aspecte: 1. rolul președintelui țării în procesul de numire la vârf a magistraților judecători și procurori, acesta având dreptul discreționar să refuze „motivată” propunerile CSM și 2. influența decizională a „blocului votant” al procurorilor din CSM față de cariera la vârf a judecătorilor, respectiv promovarea la instanța supremă. Aceste două vulnerabilități au fost înlăturate normativ doar în anul 2018, prin Legea nr. 242/2018. Prin legea amintită a fost stabilită competența secției de judecători a CSM de a decide exclusiv, atât asupra numirii președintelui și vicepreședinților instanței supreme, cât și asupra promovării la ÎCCJ, fiind înlăturată astfel intervenția decizională în aceste domenii atât ale președintelui politic al țării, cât și ale procurorilor CSM. Pentru detalii privind modificările aduse legilor justiției în anul 2018, atât prin Legea nr. 242/2018, cât și prin Legea nr. 207/2018, Legea nr. 234/2018 și O.U.G nr. 92/2018, precum și consecințele benefice integrale ale acestor modificări, a se vedea Ion Popa, *Legile justiției. Modificări, necesitate, boicot*, publicată în două ediții la editura Universul Juridic, București, 2019.

factual, prin acțiunile concrete ale președinților țării (2005-2020)⁵¹ ori ale grupului de procurori din CSM⁵².

6. Legea nr. 247/2005

Ca și în cazul Legii nr. 92/1992, nici această lege nu a fost decât o lege de modificare a legilor justiției. Am considerat necesar să o evidențiem distinct pentru că modificările normative promovate în anul 2005 au constituit un regres normativ de substanță, cu efecte acut negative nu doar asupra evoluției aplicatorilor dreptului din justiție (în special parchete) și a percepției lor publice, dar mai ales asupra a ceea ce semnifică în fața cetățeanului justiția unui stat de drept – aflarea adevărului, procesul echitabil (independență, imparțialitate, profesionalism), protejarea victimei, a ordinii de drept. Evoluția ulterioară a practicii judiciare, preponderent covârșitor la nivelul parchetelor centrale, DNA, DIICOT, dar și al structurilor teritoriale ale acestor entități, a scos în evidență o realitate de necontestat în materie de resurse umane: 1. fie legiuitorul a urmărit deliberat promovarea imediată, direcționată și discreționară în masă la cel mai înalt nivel a competenței insuficiente, mai exact a procurorilor de la eşaloanele inferioare fără niciun fel de concurs 2. fie s-a urmărit deliberat promovarea pe același șablon a acelor procurori care, suplimentar față de prima ipoteză, aveau disponibilitatea aplicării normei de drept cu sau la limita relei credințe. În oricare dintre cele două situații, rezultatele obținute au constituit un dezastru al activității unor parchete nu numai din perspectiva statisticii⁵³, ci și prin efectele distructive asupra destinului a mii de oameni cercetați și apoi achitați de instanțe și asupra echilibrului social, economic și politic al țării⁵⁴.

⁵¹ De exemplu refuzul pur și simplu al președintelui țării de a numi președintele ÎCCJ, refuzul pur și simplu, prin nelucrare, de a da curs propunerilor de numire sau de revocare a conducerii parchetelor centrale formulate de un ministru al justiției aflat în cealaltă tabără politică etc.

⁵² De exemplu, în anul 2018, procurorii din CSM au boicotat pur și simplu prin neparticipare șapte ședințe consecutive ale secției, pentru că nu erau de acord să valideze formal numirea în funcție a unei procursoare care câștigase concursul de promovare, dar nu era agreată de colegii săi procurori din CSM.

⁵³ Reiese din Rapoartele anuale ale DNA că procentele de achitare în dosarele instrumentate de această structură, au ajuns în anii 2018 și următorii la parametri înspăimântători pentru cei familiarizați cu domeniul, de 20, 30, 40, 50, 60 și 70%, apogeul atingându-l structura DNA Galați 2022 cu 100% procent de achitare. Este corect să precizăm că rezultatele prezentate constituie „rodul” prestației procurorilor DNA în perioada 2013-2018, când această structură era condusă de Laura Codruța Kovesi.

⁵⁴ Având în vedere că achitățile în dosarele instrumentate de DNA, central ori structuri teritoriale, au ajuns să devină aproape o regulă, concluzia rezonabilă ce se poate desprinde este aceea că urmărirea penală și toate umilințele pe care aceasta le presupune pentru cel cercetat, nu erau menite să conducă la condamnarea celui în cauză, ci doar la eliminarea sa din poziția pe care o deținuse până atunci în lumea socială, politică, economică ori profesională a societății românești. Pentru detalii și argumente a se vedea Ion Popa, *Noaptea dreptății...*, 2021.

Vom analiza pe scurt, prin prisma temei de față, fiecare dintre cele trei legi modificate în anul 2005 și efectele produse.

6.1. Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor

- caracteristica de bază a modificărilor aduse acestei legi a constituit-o reducerea drastică a stagiilor de vechime necesare promovării în funcții de execuție și de conducere, în unele cazuri chiar la jumătate, justificarea oficială fiind aceea de a permite „tinerilor reformiști”⁵⁵ din justiție să promoveze cât mai rapid și cât mai sus în ierarhiile sistemului. Măsura în sine nu ar fi neapărat condamnată⁵⁶, dar ceea ce nu s-a spus la vremea respectivă a fost că pentru a nivela drumul „tinerilor reformiști” era necesar ca posturile pe care aceștia le vizau să fie eliberate rapid de titularii ce le ocupau cu mandat pe o perioadă dată, titulari cu experiență ajunși acolo prin concurs, dar considerați de noua guvernare ca fiind tributari unei gândiri de sorginte comunistă⁵⁷. Astfel a apărut dublul fenomen de „juvenilizare” a resursei umane, pe de o parte și de „decomunizare” pe de altă parte. La vremea respectivă însă nimeni nu a recunoscut că „întinerirea” semnifica în realitate epurare⁵⁸, deși din comentarii calificate apărute mult mai târziu am aflat că aceste

⁵⁵ Nimeni nu a încercat măcar să explice de ce anumiți magistrați erau și „tineri” și „reformiști”, iar alții nu. Acum, la mult timp de la acele timpuri și pe baza repetitivității unor acțiuni, se poate constata că „reformiștii” aveau în comun selectarea la numeroase stagii de pregătire aparent profesională în țară și mai ales în afara acesteia, stagii suportate financiar de diverse ONG-uri, mai mereu aceleași și mai aveau în comun faptul că reacționau întotdeauna identic față de diverse inițiative legislative sau administrative, pe baza aceluiași șabloane argumentative și în funcție nu de conținutul ori scopul inițiativelor, ci de entitatea care le lansa.

⁵⁶ Stagiile de vechime necesare promovării au fost reglementate divers ca întindere în legile de organizare judecătorească din România, începând cu anul 1864, caracteristica de bază a acestora fiind impunerea unor stagii cu atât mai îndelungate pe măsura importanței funcției în ierarhia sistemului. A se vedea pentru detalii privind toate stagiile de vechime pentru toate funcțiile și toate legile de organizare judecătorească din România, Ion Popa, *Tratat privind profesia...*, pp. 414-422.

⁵⁷ Preluând rețeta Legii nr. 142/1997 privind înlăturarea imediată a conducătorilor de instanțe și parchete, deși aceștia se aflau în exercitarea unui mandat legal, proiectul Legii nr. 247/2005 prevedea ca **toți** magistrații cu funcții de conducere aflați în exercitarea mandatului să fie eliberați din funcție la data intrării în vigoare a noii legi, posturile urmând a fi ocupate în condițiile prevăzute de noua lege. Prevederea a fost înlăturată prin Decizia nr. 375/2005⁵⁷ a Curții Constituționale în care s-a reținut că dispoziția „... încalcă principiile separației puterilor în stat, al inamovibilității judecătorilor, precum și al stabilității și imparțialității procurorilor, **garantarea independenței** acestora, ..., constituie un **precedent legislativ primejdios** pentru funcționarea statului de drept... judecătorul numit într-o funcție de conducere încetează să mai fie independent și este îndemnat să se subordoneze programului și oportunităților factorului politic competent să decidă asupra duratei mandatului său”.

⁵⁸ La momentul 2005, niciun oficial național sau european nu a susținut public acest concept al „decomunizării”. La vremea respectivă în documente oficiale, rapoarte MCV, se vorbea doar despre judecătorii cu experiență ce trebuiau reciclați pentru a dobândi „**acea cultură a muncii corespunzătoare noii societăți**”. Semnalăm și aici că acest tip de gândire și acțiune era identic celui promovat de puterea comunistă în anii '50, atunci când în numele „deburghezirii” au fost epurați toți judecătorii de carieră și înlocuiți cu absolvenți de școală juridică de 6 luni sau cu asesori populari fără nicio pregătire juridică, dar dedicați cauzei partidului. În 2005, s-a schimbat doar „partidul”.

fenomene erau nu doar cunoscute, ci și privite favorabil european și susținute ca realități istorice inevitabile⁵⁹.

- o altă formă de „juvenilizare” rapidă și peste rând a constituit-o legiferarea dreptului judecătorilor cu grad de tribunal de a-și depune candidatura pentru instanța supremă, eludând astfel concursul de promovare de la tribunal la curtea de apel. Au apărut astfel situații în care judecători respinși chiar de două ori la *concursul* de promovare pentru curtea de apel să fie promovați la instanța supremă, pe baza unui interviu și a unui vot ale Plenului CSM⁶⁰.

- atribuția Consiliului Superior al Magistraturii de a propune președintelui țării numirea vârfurilor Parchetului General (inclusiv DNA și DIICOT), a fost transferată *omului politic* ministrul justiției, Consiliului rămânându-i doar să avizeze *consultativ* propunerile ministrului. În felul acesta întregul circuit al numirii conducerii parchetelor centrale a devenit eminentamente politic.

- a fost legiferat împotriva Constituției dreptul procurorului general de a delega procurori în funcții de execuție și de conducere⁶¹, fără obligația procurorului general măcar de a informa Consiliul asupra delegărilor dispuse

- a fost eliminată obligația pentru cel delegat în condițiile de mai sus de procurorul general de a avea gradul profesional corespunzător unității la care urma să fie delegat, fapt ce a permis o „juvenilizare” masivă la vârful parchetului general, inclusiv în funcția de procuror general, a unor persoane obiectiv insuficient pregătite pentru acele posturi⁶².

⁵⁹ A se vedea Deutsche Welle, sub semnătura Horațiu Pepine, din 23 august 2017: „Să ne amintim: în primul deceniu după căderea comunismului *marea problemă a magistraturii era că judecătorii formați în perioada comunistă dobândiseră inamovibilitate* [!?! - n.a.]. Prin urmare, sistemul înghețase și nu mai putea fi reînnoit decât prin *bruscarea etapelor de promovare și aducerea tinerilor* prin concurs... Astăzi, ministrul Tudorel Toader propune o reconstituire a etapelor și a ierarhiilor întemeiate pe vârstă și experiență. Un judecător de 25 de ani abia ieșit de pe băncile școlii i se pare o anomalie care nu face decât să submineze încrederea societății în Justiție și cu siguranță că are dreptate. Câtă vreme nu se mai pune problema eliminării din sistem a magistraților crescuți în vechiul regim (*a «decomunizării»*), este, într-adevăr, nefiresc ca un tânăr cu o sumară experiență de viață și cu o practică profesională egală cu zero să fie judecător. Cu toate că se vorbește cu *mare discreție* despre subiectul acesta, *tinerii absolvenți* ai facultăților de drept și ai Institutului Național al Magistraturii nu excelează prin nivelul lor de pregătire.... *Juvenilismul* reformei Macovei care cultiva cu prioritate primenirea sistemului *nu își mai găsește astăzi nicio justificare*... E clar că reforma care își propusese cu cele mai bune intenții primenirea sistemului a degenerat, încetul cu încetul, într-o ambianță de permisivitate exagerată”.

⁶⁰ Această anomalie derogatorie, care și-a produs însă efecte prin promovarea unor judecători cu grad de tribunal, a fost abrogată prin Legea nr. 300/2011.

⁶¹ Gestionarea carierei magistraților constituie o competență exclusivă a CSM în calitatea sa recunoscută constituțional de garant al independenței justiției, potrivit art. 133 alin. (1) și art. 134 alin. (4) din Constituție. Prevederea modificatoare l-a adus pe procurorul general al României europene 2005 în aceeași postură decizională cu procurorul general al Republicii Socialiste România. Potrivit Legii nr. 60/1968 a procuraturii socialiste, procurorul general avea competența generală de a numi „*tot personalul operativ*” din procuratură.

⁶² Anii 2005-2020 au dovedit că funcția a fost încredințată *întotdeauna* unor procurori cu grad inferior celui de parchet general, respectiv de curte de apel, sau chiar de tribunal.

- a fost legiferat dreptul președintelui politic de a refuza nelimitat propunerile de numire a procurorilor în funcții de conducere la nivel central (Parchet General, DNA și DIICOT). Măsura garanta președintelui un control discreționar al deciziei finale, chiar și, sau mai ales în ipoteza în care ministrul justiției s-ar fi situat într-o altă tabără politică decât cea a președintelui, ipoteză materializată în viața reală și tranșată fie prin debarcarea ministrului care propusese nepotrivit⁶³, fie a guvernului⁶⁴, fie prin troc politic președinte-prim-ministru⁶⁵, oricum întotdeauna în favoarea președintelui, investit prin lege drept „stăpân al inelelor” în domeniul vital al gestiunii resursei umane la vârf în justiția română, respectiv instanța supremă⁶⁶ și parchetul general cu toate structurile sale, inclusiv DNA și DIICOT⁶⁷.

Chiar și fără o analiză aprofundată a dispozițiilor legale de mai sus, se putea previziona o realitate sumbră parcursului viitor de recrutare și promovare a resursei umane la conducerea justiției române, dar mai ales a consecințelor negative ale acestora în „livrarea dreptului” către cetate, previziuni împlinite ulterior anului 2005 și percepute public ca atare, în pofida invențiilor/intervențiilor laudative brutale ale factorilor externi.

6.2. Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară

Deși este o lege care, așa cum o arată și denumirea, nu ar fi trebuit să cuprindă decât dispoziții referitoare la organizarea judiciară, Legea nr. 304/2004 așa cum a fost modificată în anul 2005, cuprindea două dispoziții referitoare la gestionarea resursei umane și cariera magistraților, străine scopului pentru care legea a fost gândită și adoptată inițial. Aceste două dispoziții, respectiv art. 75 și art. 87 din lege, au prevăzut o modalitate „specială” de promovare a procurorilor în structurile centrale și teritoriale ale DNA și DIICOT. Prin acest procedeu, procurori aflați la baza ierarhiei și cu o vechime de doar trei ani ca definitivi în profesie, au fost în masă „teleportați” la vârful ierarhiei, pe baza doar a unui „interviu” susținut în fața șefului structurii, ori a unei „comisii” numită tot de către acesta.

Puse în practică imediat după intrarea în vigoare a legii, aceste prevederi au anulat practic orice principiu ori regulă a meritocrației și au încălcat flagrant dispoziții imperative ale Legii nr. 303/2004 referitoare la stabilitatea pe post a

⁶³ A se vedea exemplificativ, recent, ministrul Justiției, Stelian Ion, în anul 2021.

⁶⁴ A se vedea, tot exemplificativ și recent, debarcarea guvernului PNL-USR 2021.

⁶⁵ A se vedea, tot exemplificativ, Traian Băsescu Președinte-Victor Ponta Prim-ministru, anul 2013.

⁶⁶ Președintelui i s-a recunoscut dreptul de a refuza nelimitat propunerile CSM pentru funcțiile de conducere ale instanței supreme.

⁶⁷ O confirmare expresă a acestei suspiciuni rezonabile a fost furnizată chiar de fostul președinte al României, Traian Băsescu, acesta declarând, expres și public la un post de televiziune, în cursul lunii ianuarie 2018, că în relația cu procurorul general, el era „jupânul”. Același președinte declara senin că „trei *ai mei* i-au arestat pe ceilalți trei *ai mei*”, printre cei „ai mei” fiind și responsabili la vârf din parchetul general și instanța supremă.

procurorului⁶⁸, modalitățile de promovare a acestuia⁶⁹, pregătirea profesională⁷⁰ și competența decizională a celui în drept să dispună promovarea⁷¹.

În altă ordine de idei, dar tot din perspectiva resursei umane, se poate dacă nu afirma, cel puțin suspicioana rezonabil, că dispozițiile de mai sus au urmărit direct vulnerabilizarea individuală a tânărului procuror teleportat și nestabil pe post prin îndatorarea/dependența sa decizională față de cei ce îl „selecționaseră”. Traseul brusc ascendent prin eludarea examenelor de promovare impuse de legea cadru a statutului, însoțit de beneficiile nesperate de un începător, coroborat cu temerea sa permanentă, generată de lipsa stabilității pe post, de a fi revocat intempestiv, nu puteau avea alt rezultat decât dependența/îndatorarea celui privilegiat față de cei ce l-au privilegiat, respectiv șefii parchetelor centrale, titulari ai deciziei de promovare/revocare. Acest sentiment uman de îndatorare, de neevitat în condițiile date, a generat firesc pe baza *principiului reciprocității* o deschidere totală în activitatea de „livrare a dreptului” a tânărului procuror neexperimentat și discreționar promovat, față de tot felul de sugestii/recomandări/indicații/îndrumări și influențe din partea celor ce deciserasă/recomandasera ridicarea sa profesională⁷².

Iată cum, printr-o succesiune de mecanisme legislative de îndatorare a procurorilor de caz față de șefii lor, dublată de o îndatorare a acestor șefi față de

⁶⁸ *Stabilitatea* pe post a procurorilor, adică garanția de a nu fi mutați, transferați etc. decât cu acordul lor, era prevăzută expres de art. 3 din Legea nr. 303/2004, chiar în forma republicată în anul 2005. Această garanție a fost golită de conținut pentru că același text care îi ridică peste rând și peste noapte în ierarhie, dădea dreptul șefului structurii să îi și *revoce oricând* pe cei ridicați, *noțiunea de stabilitate fiind astfel abrogată în fapt*, lăsând locul nesiguranței în funcție și discreționarismului șefului structurii. Prin decizia nr. 384/2020, Curtea Constituțională a constatat că aceste prevederi sunt neconstituționale. Era deja prea târziu.

⁶⁹ Potrivit art. 43 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, care prevedea imperativ și neechivoc, că, „promovarea judecătorilor și procurorilor se face *numai prin concurs organizat la nivel național*”. Și ce dacă ?

⁷⁰ Conform art. 35-38 din Legea nr. 303/2004, pregătirea profesională a magistraților se desfășoară pe baza unui plan anual aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii, iar participarea la acest proces a fost concepută nu ca un drept, ci ca o îndatorire a magistratului care trebuie să urmeze periodic cursuri de formare profesională. Garanțiile amintite au fost dublate de instituirea și a unor trepte concurențiale de evoluție profesională, a unor proceduri speciale de concurs reglementate în detaliu și condiționate, ca participare, de o anumită experiență profesională, de un anumit standard de calitate a activității anterioare promovării, de un comportament profesional și deontologic dar și, esențial, de câștigarea unei competiții la care magistrații concurează alături de alți colegi magistrați, pretendenți la promovare. Toate aceste garanții au fost înlăturate.

⁷¹ Competența decizională a validării concursurilor de promovare, dar și a revocării din funcțiile de execuție sau de conducere a fost recunoscută prin Legea nr. 303/2004, exclusiv Consiliului Superior al Magistraturii. Apare ca evident că atribuirea printr-o altă lege a acestor competențe către șefii DNA și DIICOT pentru procurorii teleportați, contravenea dispozițiilor imperative ale Legii nr. 303/2004. Apare tot ca evident că este exclus ca autorii modificărilor să fi acționat din eroare.

⁷² Fenomenul de îndatorare nu trebuie privit restrictiv sau limitativ în raport *doar* cu decidentul ce numește în funcție, ci, inevitabil și în raport de persoana/grupul ce îl recomandă și care garantează pentru cel ce urmează să fie numit în funcție, creându-se astfel o structură securizată de garanții succesive.

oamenii politici ce îi numiseră pe ei în funcție, structurile politice aflate la putere au reușit să creeze un sistem de influență directă a agendei unui procuror de caz, fără a fi necesară o comunicare directă cu acesta⁷³. Din păcate, vulnerabilizarea individuală a celor teleportați și a șefilor lor numiți politic, prin îndatorare, coroborată cu lipsa de experiență profesională în marea majoritate a cazurilor, a condus inevitabil la vulnerabilizarea sistemului de parchete ca atare și o cutumizare colectivă a deturnării normei de drept, rezultatele statistice dezastruoase expuse mai sus și abuzurile dovedite și nesancționate⁷⁴ în legătură cu anchetele derulate la vârf generând în percepția publică sintagma cu iz de dictatură și deloc favorabilă parchetului românesc, „republica procurorilor”⁷⁵.

6.3. *Legea nr. 317/2004 privind Consiliului Superior al Magistraturii*

Principala remarcă asupra modificării acestei legi o constituie deposedarea CSM de competența de a propune numirea și revocarea procurorului general, despre care am menționat deja în supra.

Deși cu efect minor asupra componenței CSM, este de amintit din perspectiva juvenilizării forțate pe toate planurile, acordarea unui loc suplimentar judecătorilor de la judecătoria în defavoarea celor de la curțile de apel. Din perspectiva evaluării resursei umane, această modificare a accentuat anomalia prezentă în CSM încă de la înființare și în prezent și anume ca judecători cu grad de curte de apel candidați la funcția de judecători ai instanței supreme să fie evaluați în procedura derulată la CSM de judecători și procurori cu grad inferior în ierarhia instanțelor și parchetelor.

7. *Legea nr. 242/2018, Legea nr. 207/2018, Legea nr. 234/2018 și Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 92/2018*

Toate actele normative de mai sus sunt acte modificatoare ale legilor justiției adoptate în anul 2004 și mutilate în anul 2005. Au fost amintite pentru că, spre deosebire de modificările 2005, cele ale anului 2018 chiar au fost benefice sistemului

⁷³ În timpul mandatului său, președintele Traian Băsescu a afirmat că niciodată nu a avut discuții de influențare a vreunui procuror de caz despre o speță anume. Avea dreptate. Nu avea nevoie să discute cu procurorul de caz, era suficientă o discuție instituțională cu șefii aceluiași procuror.

⁷⁴ Principalul „actor” al activității dezastruoase a DNA, fosta șefă a acestei instituții în perioada 2013-2018, Laura Codruța Kovesi a fost „sancționată” prin numirea sa de către forurile europene în fruntea Parchetului european, acolo unde i-a cooptat, tot „sancționator”, pe mulți dintre colaboratorii săi din perioada amintită.

⁷⁵ Sintagma a fost lansată și echivalată în spațiul public ca sinonim al ineficienței/inexistenței oricărei norme de drept în fața voinței discreționare a unui procuror, cu precădere din structurile centrale și teritoriale ale DNA. În considerația acestei sintagme aplicarea dreptului nu a mai constituit, sau nu a mai fost percepută, ca o modalitate de exercitare a unei profesii, ci ca o armă/pârghie de nivelare a societății în sensul impus de cei „înarmați”.

de justiție românesc și implicit statutului de independență al resursei umane din justiție.

Trebuie precizat că în tradiția unei poziționări distructive a forurilor europene, în principal prin MCV, aceste modificări venite din partea forțelor politice „neagreate” la putere în România anului 2018, au fost întâmpinate cu o agresivitate și o mobilizare de forțe inexplicabile aparent prin raportare la conținutul textelor modificatoare. Sloganul propagandistic de bază al celor mobilizați împotriva legilor 2018 era „se subordonează politic justiția”⁷⁶, slogan evident fals, pentru că modificările aduceau dovedit prin ele însele independență nu subordonare și ipocrit pentru că justiția la vârf era de mult subordonată, din anul 2005, dar față de „agreați”. „Pericolul” real în 2018 pentru artizanii 2005 era ca această subordonare să dispară, fapt care *se pare* că nu putea fi permis. Au fost mobilizate în fața „pericolului” forțe considerabile interne și externe pe toate planurile, ONG-uri, magistrați „tineri și reformiști” individual sau în asocieri, proteste violente la propriu, ambasade, MCV, președintele țării, parlament european, victoria fiind obținută în cele din urmă prin apogeul încarcerării în anul 2019 a liderului partidului ce promovase acele modificări.

Am analizat la timpul respectiv în detaliu noile acte normative⁷⁷, concluzia fiind una pozitivă din perspectiva independenței, imparțialității și pregătirii profesionale a resursei umane⁷⁸, singura deficiență reținută fiind aceea că legiuitorul nu a îndrăznit mai mult cu privire la cariera procurorilor⁷⁹.

Trecând peste detaliile benefice ale modificării fiecărei legi în parte⁸⁰, ne vom referi doar la două dintre acestea, cruciale pentru tot ceea ce înseamnă (sau putea să

⁷⁶ Au mai fost și altele subsecvente: afectați independența justiției, a procurorilor, vreți să ne scoateți din Europa, afectați lupta anticorupție etc., niciuna dintre acestea nefiind vreodată însoțită de argumente. Credem cu tărie că nu este o coincidență, ci o rețetă, faptul aceste sloganuri se manifestă în prezent (2023) cu aceeași virulență și în aceleași modalități împotriva unor modificări ale legilor justiției din Israel.

⁷⁷ A se vedea Ion Popa, *Legile justiției...*, 2019.

⁷⁸ O opinie similară a fost exprimată și de reputatul om de drept prof. univ. dr. Ioan Leș în lucrarea *Reformele din justiție și realitățile societății contemporane – o abordare comparatistă: „Noile reglementări din domeniu nu realizează, în opinia noastră, o mare reformă, ci o ajustare necesară a unor normativizări legale, utile, fără nicio îndoială”*

⁷⁹ Deși au fost atenuate prin noile modificări, în sensul atribuirii unor competențe decizionale și CSM-ului, procedurile de teleportare, ca excepție de la regula promovării din treaptă în treaptă prin concurs național, precum și procedura numirii politice a vârfurilor parchetului au fost menținute. În legătură cu această ultimă procedură, prin decizia nr.358/2018 a CCR s-a decis că președintele țării nu poate refuza propunerile formulate de ministrul justiției privind revocarea (și prin analogie numirea) conducerii parchetelor centrale (parchetul general, DNA și DIICOT).

⁸⁰ De exemplu: a fost instituită obligația deținerii gradului profesional corespunzător unității pe care judecătorul/procurorul urmează să o conducă; a fost instituită obligația deținerii gradului profesional corespunzător unității la care magistratul era delegat; delegarea în funcții de conducere a procurorilor a fost atribuită în competența CSM; s-a reglementat expres componența completurilor de 5 judecători la instanța supremă; s-a mărit vechimea necesară alegerii ca membru CSM.

însemne) resursă umană independentă, imparțială și profesionistă în aplicarea dreptului.

Prima modificare vizează atribuirea către secția de judecători a CSM a competenței de a decide *promovarea în funcție de execuție la instanța supremă*, fără „aportul” blocului votant ai secției de procurori, precum și a competenței de a decide *numirea în funcție a conducerii instanței supreme*, fără „aportul” politic al Președintelui țării. Aceste modificări au fost menținute și în prezent.

Cea de a doua modificare notabilă, cu potențial uriaș de depolitizare a întregului sistem de parchete și instanțe, profesionalism și independență, a constituit-o înființarea Secției de Investigare a Infrațiunilor din Justiție (SIJ) ce avea competența de a cerceta *toate* acuzațiile penale împotriva magistraților⁸¹.

Vechea competență a cercetării acuzațiilor penale împotriva magistraților aparținea DNA, prestația abuzivă și nelegală a acestei entități în domeniu fiind sancționată „chirurgical” și în detaliu într-un Raport al Inspecției Judiciare din anul 2018⁸².

În acest context apărea ca logică și necesară înființarea noii entități SIJ, care elimina prin chiar organizarea, funcționarea și competențele sale legiferate, orice suspiciune de imixtiune ori presiune în activitatea celor ce aplicau dreptul în sistemul românesc de justiție: numirea resursei umane de execuție și de conducere a fost atribuită exclusiv CSM, respectiv o comisie formată din *doi judecători* și un procuror, 18 ani vechime profesională pentru procurorii numiți; grad profesional de curte de apel; mandat stabil de 3 ani reînnoibil cu alte două mandate de câte trei ani; eliminarea oricărei contribuții sau avizări a politicului; competență totală pe faptele magistraților, inclusiv pe cele de corupție. Riscul ca această entitate a parchetelor chiar să acționeze independent nu putea fi acceptat de artizanii/protectorii „modelului” 2005, dar mai ales nu putea fi acceptat riscul ca, prin eficiența

⁸¹ Poziția favorabilă a CSM despre noua entitate și rolul acesteia a fost exprimată neechivoc: „actuala reglementare a Secției pentru Investigarea Infrațiunilor din Justiție răspunde garanțiilor de independență pentru sistemul judiciar, în procedura de numire a procurorilor cu funcții de conducere și de execuție din cadrul acestei structuri, rolul principal revenind Consiliului Superior al Magistraturii” (comunicat CSM din 23 octombrie 2018”. Poziția a fost apoi reiterată în adresa nr. 4800/23.04.2019 transmisă de judecătoarea Lia Savonea, președintă a CSM, domnului Kees Sterk, președintele Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare. Aceași opinie în legătură cu înființarea SIJ a fost cuprinsă și în Decizia Curții Constituționale nr. 33/23.01.2018

⁸² A se vedea Raportul Inspecției Judiciare nr. 5488/1J/2510/DIJ/1365/DIP/2018 privind respectarea principiilor generale care guvernează activitatea Autorității Judecătorești în cauzele de competența Direcției Naționale Anticorupție vizând magistrați sau în legătură cu acestea, aprobat prin Hotărârea nr. 225 din 15 octombrie 2019 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii: „practicile procurorilor DNA care au instrumentat cauze cu judecători în modalitățile mai jos menționate au reprezentat forme de presiune asupra acestora, cu consecințe directe în ceea ce privește înfăptuirea actului de justiție...și un factor de presiune nu doar asupra celor vizati, ci asupra întregului corp profesional al judecătorilor...o afectare severă a principiului legalității procesului penal și a prezumției de nevinovăție, care reprezintă fundamentele unui proces penal echitabil”.

dovedită, principiile sale de organizare și funcționare total nepolitice să devină un *precedent periculos de contagios* ce se putea extinde și la nivelul parchetului general, DNA, DIICOT și chiar la nivel european. Pentru prevenirea acestor „riscuri”, în anul 2019 noua putere politică „agreată” instalată la București, cu sprijin entuziast și consistent UE, a abrogat bazele normative ale SIIJ și a decis astfel desființarea acestei entități independente, unice în istoria reglementării parchetelor în România⁸³.

8. Legile justiției 2022

Legile justiției adoptate în anul 2004 au fost abrogate prin Legea nr. 303/2022, Legea nr. 304/2022 și Legea nr. 305/2022, păstrând aceeași denumire respectiv legea privind statutul judecătorilor și procurorilor, legea privind organizarea judiciară și legea privind Consiliul Superior al Magistraturii.

Nu vom insista asupra acestora pentru că practic nu au adus nimic nou față de legile abrogate, păstrând în linii mari tot ce era bun⁸⁴, dar și ce nu era bun în legislația anterioară din perspectiva resursei umane⁸⁵. Deși nu a adus nimic nou în legislația privind justiția și magistrații români, legile din anul 2022 au stârnit entuziasm și aprobare unanimă la Comisia Europeană care a decis pe baza acestei „notabile” realizări normative să ridice monitorizarea MCV în anul 2022. Fără nicio îndoială că ridicarea MCV este de salutat, mecanismul vădindu-se în timp prin rapoarte succesive grosolan partizane și fără legătură cu realitatea⁸⁶, de a nu fi deloc util justiției române, ba dimpotrivă. Însăși ridicarea acestui mecanism, justificată public și formal de adoptarea unor legi care nu aduceau nimic nou în legislația românească despre justiție, dovedește că mecanismul nu avea nicio legătură cu „progresele”, „independența” și „reforme” justiției române, ori cu „succesele” luptei anticorupție⁸⁷. Monitorizarea în timp a modului de aplicare

⁸³ Repetăm, o astfel de entitate, deplin independentă de politic din toate punctele de vedere, a fost unică nu doar în istoria reglementărilor naționale, ci și europene.

⁸⁴ De exemplu, recrutarea prin concurs de regulă la INM, promovarea pe bază de concurs, inclusiv în funcții de conducere, competența exclusivă a CSM secția judecătorească în gestionarea carierei judecătorilor, inclusiv instanța supremă, etc.

⁸⁵ În principal menținerea dependenței politice în procesul de numire/revocare a conducerii parchetelor centrale. Legea chiar a plusat involutiv în această materie, prevăzând că în cazul în care CSM avizează negativ propunerea ministrului, acesta o poate menține și o poate înainta direct președintelui țării, golind practic de conținut intervenția CSM în această procedură.

⁸⁶ A se vedea pentru argumente detaliate, Ion Popa, *Noaptea dreptății românești...*, 2021.

⁸⁷ Este notoriu acum prin repetitivitate, după trecerea anilor, că rapoartele MCV erau întocmite de funcționari ai Comisiei europene, onorabili dar prea puțin familiarizați cu sistemul judiciar din România și deloc cu vulnerabilitățile acestuia. La această practică se adaugă o altă realitate incorectă, a valorificării în cuprinsul rapoartelor doar a informațiilor cerute/primate din mereu aceleași surse („tineri reformiști”, ONG-uri anume) și a ignorării punctelor de vedere formulate de alte surse, chiar competente ale sistemului(CSM, unele asociații de magistrați).

efectivă a acestui mecanism, instituirea, menținerea și apoi ridicarea sa *pare* a fi fost determinată de conjuncturile temporale de influență/imixtiune a UE în politica internă a țării și de modul în care politicienii români cedau sau nu acestor influențe/imixtiuni⁸⁸. Oricum, fie că cedau și li se promitea că mecanismul va fi ridicat, fie că nu cedau și se inventau noi și noi exigențe, mecanismul a fost menținut 18 ani, dovedindu-se un instrument util doar celor ce l-au impus.

9. Consiliul Superior al Magistraturii

Într-o lucrare anterioară dedicată exclusiv acestei instituții responsabile cu gestionarea carierei celor ce aplicau dreptul în România⁸⁹ am concluzionat critic că, până la acel moment temporal (2011), Consiliul nu s-a ridicat la înălțimea așteptărilor magistraților și justițiabililor români. Am constatat ulterior în mandatul 2011-2016 că se putea mult mai rău, reieșind prin comparație, că prima promoție a CSM (2005-2011) s-a vădit a fi poate cea mai echilibrată și echidistantă dintre cele trei de până în prezent, mai ales în condițiile în care CSM devenise „țintă” pentru ministra justiției de atunci, bântuită de „juvenilism” și „decomunizare” și pentru întregul grup ce o sprijinea (politic intern și extern, mediatic, ONG-uri, „tinerii reformiști” din justiție ajunși peste noapte în fruntea parchetelor centrale etc.).

Pentru că lucrarea de față nu vizează activitatea CSM, ci doar gestiunea resursei umane din justiție, putem aprecia la 19 ani de la înființarea în anul 2004 a „noului” CSM, cu aparat administrativ și buget propriu, că instituția prin membrii celor trei „promoții” de până acum a reușit să contureze o imagine proprie de instituție profesională, fără a putea însă elimina cu totul suspiciunile publice de influență a politicului, cu precădere în zona secției de procurori. Am detaliat argumentele și pârghiile acestor suspiciuni, unele au fost reluate succint și în lucrarea de față și nu vom reveni.

Pe fondul activității propriu-zise, activitatea CSM în domeniul resurselor umane chiar poate fi caracterizată într-o notă de favorabilitate, în pofida unor punctuale derapaje de nelegalitate⁹⁰, de depășire a competențelor legale de

⁸⁸ Privită ca atare în contextul arătat, decizia comisiei europene de ridicare intempestivă a MCV pe baza unei legislații care nu aducea nimic nou, *pare* a fi nelogică. Mult mai logică *pare* a fi ipoteza conform căreia ridicarea intempestivă a MCV a constituit un premiu de consolare pentru România respinsă de spațiul Schengen în același an 2022 și un bonus pentru poziția docilă și păguboasă pentru români a României pe tema conflictului ruso-ucrainean. Am folosit fără rezerve cuvântul „*pare*”, fără teama de a ni se imputa probabilismul și incertitudinea acestei noțiuni, folosită intensiv în toate rapoartele MCV 2005-2022.

⁸⁹ A se vedea Ion Popa, *Consiliul Superior al Magistraturii, de la succes instituțional la eșec funcțional*, editura Universul Juridic, 2011.

⁹⁰ Am amintit și în lucrarea de față despre dispozițiile art. 33 alin. (13) din Legea nr. 303/2004 (în forma de la data publicării) ce obliga pe cei încadrați din sursă externă, fără examen, de a urma un stagiul de pregătire de 6 luni prealabil începerii activității profesionale propriu-zise, la Institutul Național al Magistraturii. Stagiul urma a fi finalizat printr-un examen. Din motive nerelevante pe

decizie⁹¹, de abuz instituțional⁹², precum și a unor deficiențe legislative⁹³ ori aplicative⁹⁴ cu influență negativă de calitate și credibilitate. Oricum, indiferent de criticile pe care dovedit CSM-ul și le-a „meritat” în timp, înființarea și operaționalizarea acestei instituții ca gestionar al carierei profesionale a magistraților, a constituit cert un câștig al cetății românești.

fondul problemei, aceste cursuri **obligatorii** conform legii, nu s-au ținut niciodată. Deși nu au îndeplinit condiția legală a urmării cursurilor și finalizării lor, cei ce trebuiau să urmeze și să finalizeze cursurile prin examen au început totuși **împotriva legii** să profeseze plenar, în baza unei derogări a CSM (Hotărârea nr. 13/2006, nepublicată) ce contravenea flagrant dispoziției legale: „*persoanele numite în funcția de judecător și procuror în condițiile art. 33 alin. (1), (5), (7) și (8) din Legea nr. 303/2004 pot participa la activitatea de judecată sau efectua acte procedurale, înainte de finalizarea cursurilor de formare profesională de 6 luni prevăzute de art. 33 alin. (13) din lege.*” În temeiul acestei hotărâri CSM, judecătorii vizați au pronunțat hotărâri judecătorești, deși textul legal le interzicea expres această activitate în lipsa cursurilor și a examenului final al acestora.

⁹¹ Prin Hotărâri succesive (nr. 791, 819 și 877 din data de 28.11.2007), Plenul CSM a decis, deși doar o instanță de judecată avea competența exclusivă de a decide în materia analizată prin Hotărâri, că actele întocmite de procurorii teleportați sunt legale, deși aceștia nu dețin gradul profesional al unității superioare la care au fost teleportați. Problema a fost adusă pe masa CSM chiar de către cei teleportați, dar nu din preocuparea lor pentru legalitatea actelor întocmite, ci pentru a solicita să li se recunoască gradul profesional aferent unității superioare, arătând că „ipoteza conform căreia procurorii D.N.A. și D.I.I.C.O.T. nu au gradul profesional respectiv ridică o **gravă problemă asupra validității actelor procedurale** întocmite de către aceștia”. În logica CSM de atunci ar trebui să acceptăm că și un judecător cu grad de judecătorie ar putea fi delegat la ÎCCJ unde ar avea dreptul să pronunțe hotărâri la acel nivel, lucru care din fericire nu s-a produs până în prezent.

⁹² Reiterăm atitudinea comună din anul 2018 a procurorilor din secția CSM care au boicotat pur și simplu prin neparticipare șapte ședințe consecutive ale secției, pentru că nu voiau ei pur și simplu să valideze formal numirea în funcție a unei procuror care câștigase concursul de promovare organizat chiar de către CSM.

⁹³ De exemplu, competența unor membri CSM cu grade profesionale inferioare (judecătorie, tribunal) de a decide asupra competenței unui judecător cu grad de curte de apel în procedura de numire în funcție de execuție la instanța supremă.

⁹⁴ Am amintit chiar în această lucrare despre „tradiția” CSM de a numi magistrați prin detașare de la instanțe și parchete la conducerea direcțiilor/serviciilor administrative din propriul aparat de lucru. Acești magistrați, nespecializați pe noul domeniu și nepregătiți psihologic pentru lucrul într-o structură de ierarhie administrativă ce presupune subordonare, nu independența caracteristică magistratului, nu erau/sunt apăsați de responsabilitatea funcției la CSM, având permanent la dispoziție o opțiune ce nu le poate fi refuzată, de a reveni oricând, la cerere, la unitățile de unde au fost detașați. Chiar dacă își îndeplinesc exemplar sarcinile la CSM după ce s-au specializat în noua funcție, ei vor trebui să se reîntoarcă după 3-6 ani de detașare la instanțele/parchetele de unde au fost detașați, obligând instituția să reia același ciclu de selectare a altui magistrat nespecializat pe noul domeniu și nepregătit psihologic. Este de neînțeles de ce decidenții CSM nu au acționat niciodată în cei 19 ani de existență la recrutarea și numirea unor specialiști ai domeniului, angajați definitiv ai CSM, salariați, recompensați ori sancționați de angajator. Este de semnalat de exemplu că serviciul de resurse umane a fost condus întotdeauna și este și în prezent de un magistrat, deși în cadrul aceluși compartiment activează specialiști de marcă ai domeniului, unii având chiar experiența Ministerului Justiției anterior anului 2004. Aceeași problemă se poate pune și în cazul secretarului general și a secretarului general adjunct ai CSM, care în prezent, potrivit chiar legii, nu pot fi numiți decât din rândul magistraților. De ce?

10. Institutul Național al Magistraturii

Ca și în cazul Consiliului Superior al Magistraturii, înființarea și operaționalizarea plenară a Institutului Național al Magistraturii prin legile justiției din anul 2004 a constituit un cert beneficiu pentru sistemul de justiție românesc din perspectiva aportului acestei instituții la recrutarea, formarea inițială și continuă a resursei umane din sistem. Spre deosebire însă de CSM, criticile pe care le-am formulat în timp în legătură cu INM nu au vizat activitatea pe fond a acestei instituții, ci conceptul promovat prin lege ce stă la baza întregii sale funcționări, în sensul că această instituție a fost gândită ca o etapă post-studențească, un alt fel de facultate, o teoretizare suplimentară și inutilă a unor materii asimilate deja în timpul facultății, alternate cu ineficiente subiecte de speță din practica instanțelor/parchetelor⁹⁵ și pretinse stagii de practică la instanțe și parchete⁹⁶.

Am mai afirmat, repetăm și aici, faptul că Institutul Național al Magistraturii trebuie să rămână port-drapelul pregătirii inițiale și continue⁹⁷ a resursei umane din sistemul judiciar național, dar nu din postura de a gestiona o vacanță post-studențească auditorilor, prin organizarea de cursuri recreative la sediul instituției, ci prin elaborarea unei programe naționale de pregătire specializată pe care auditorii și îndrumătorii de practică să o respecte, alternată cu examinări naționale periodice pe baza acestei programe. Auditorii își vor desfășura activitatea *zilnică* pe baza programei naționale *la instanțele și parchetele din raza teritorială a domiciliului lor*, asigurând astfel nu numai un raport numeric real eficient auditor-îndrumător la fiecare unitate, ci și consistente economii bugetare de la cheltuieli cu formatorii⁹⁸, cazarea și masa auditorilor, utilități ale unităților de cazare și ale sediului INM (central și filiale) etc.

⁹⁵ Sunt ineficiente pentru că la soluționarea acestora nu participă obligatoriu toți cursanții, ci doar o parte, cei care voluntar vor să comenteze sau să își exprime opinia.

⁹⁶ Aceste stagii de practică presupun ca un număr de 8-10-12 cursanți să fie prezenți în același timp la o instanță sau un parchet sub îndrumarea unui *singur* coordonator magistrat de practică, ce trebuie să asigure *singur* nu doar consistența, ci și controlul activității practice a fiecărui auditor. Aparent nu ar fi o problemă. Pentru cine știe însă cât de complexă este/era pregătirea *unui singur stagiar de către un singur judecător/procuror îndrumător*, cu prezența zilnică la instanță/parchet, actualul mod de organizare a practicii auditorilor apare ca fiind un formalism, util doar la bifarea unei activități și la socializare și mai deloc la capitolul acumulare.

⁹⁷ O deficiență constantă a pregătirii continue a magistraților, gestionată de INM, o constituie formalismul înscrierii magistraților la cursurile de perfecționare. La începutul fiecărui an, magistrații primesc un tabel cu calendarul sesiunilor de pregătire pe diverse teme, având obligația să opteze pentru trei dintre acestea. Regula este că, din tot felul de motive, marea majoritate a magistraților reușesc cu noroc să participe cel mult la una dintre sesiuni.

⁹⁸ O altă deficiență legislativă conceptuală, dar în același timp și o vulnerabilitate de sistem în materia pregătirii auditorilor, o constituie cooptarea cadrelor didactice din învățământul superior juridic în calitate de formatori și/sau membri ai diferitelor comisii de concurs. Profesorul nostru de drept din toate timpurile și-a îndeplinit cu succes menirea reușind să îl transforme pe student în absolvent. Din acest moment profesorul mai poate interacționa profesional eficient cu absolventul

11. Concluzii

În considerația tuturor celor dezvoltate în cuprinsul lucrării de față putem reține câteva scurte concluzii.

a. Judecători

Din punctul nostru de vedere, procesul de gestionare a carierei judecătorului român (recrutare, pregătire profesională, promovare, delegare, detașare, transfer, sancționare), în anul 2024, atât din perspectivă legislativă, cât și de gestionare instituțională, este unul compatibil cu statul de drept democratic, asigurând premisele unui act de justiție independent, imparțial și profesionist de la instanța de fond până la instanța supremă, fără nicio fisură normativă care să permită intervenția factorului politic sau de altă natură toxică.

În acest context ar trebui logic ca și credibilitatea judecătorului în societate să fie pe măsură, adică la vârf. Este fix invers, iar cauzele sunt multiple. Unele sunt generate de prestațiile individuale ale judecătorilor⁹⁹, cu impact negativ în societate. Cele mai numeroase însă și cu efect distructiv major vin însă din afara sistemului, în principal dinspre acele segmente vizibile ale cetății, beneficiare ale unor puternice structuri logistice, financiare și de influență și ale unor platforme de adresare manipulatorie către cetățeanul român: politicieni(români și străini), trusturi media¹⁰⁰, ONG-uri, tot felul de analiști, influenceri ș.a. Nu vom detalia

devenit auditor și apoi judecător sau procuror doar în acele situații de specializare post-universitară (masterat, doctorat), nu în procesul de formare profesională specifică de nișă. Pregătirea juridică specifică a carierei unui magistrat trebuie încredințată exclusiv practicienilor domeniului, cu excepția acelor domenii nejuridice pentru care sistemul nu deține specialiști, dar indispensabile, cum ar fi de exemplu psihologia comportamentală, nu judiciară, pentru care INM poate încheia raporturi de colaborare punctuale și temporale. Amintind de psihologia comportamentală, trebuie să semnalăm că în programele INM de la înființare până în prezent, această materie nu și-a găsit locul, deși profesia de magistrat impune cunoașterea cel puțin la nivel de informație protectivă a ceea ce presupun cele șase principii enunțate de psihologul italian Robert Cialdini *Totul despre psihologia persuasiunii*, Editura Bussines Tech, 2008.ori *piramida nevoilor* a psihologului american Abraham Maslow, cel ce a pus bazele teoriei ierarhiei nevoilor umane. Dintr-o altă perspectivă, de devenire a auditorilor viitori judecători și procurori, prezența profesorilor în calitate de cadre didactice la INM este de discutat deontologic în acele situații, nu puține, în care profesorul deține și calitatea de avocat și, mai târziu, se reîntâlnește cu fostul său elev în instanță sau parchet.

⁹⁹ Derapajele individuale sunt fie de parcurs uzual, de exemplu repetitivitatea redactării cu mare întârziere a hotărârilor judecătorești, chiar și peste un an, fie de natură a bulversa însăși baza de funcționare a sistemului de justiție, de exemplu „nedumerirea” unor judecători, exprimată instituțional către CJUE, dacă pentru ei există sau nu obligația aplicării deciziilor CCR. Dacă în primul exemplu putem indica facil neglijența, în cel de al doilea nu putem elimina cu totul intenția celor în cauză de „torpilare” la pachet atât a ierarhiei normative de aplicare a dreptului în România, cât și a locului/rolului unei instituții publice fundamentale a țării, Curtea Constituțională.

¹⁰⁰ Un foarte recent exemplu, banal prin el însuși, dar relevant în contextul „frăției” de manipulare negativă la adresa magistraților, l-a constituit pronunțarea de către Curtea Constituțională, pe data de 4 august 2023 a unei decizii de neconstituționalitate a unei legi prin care legiuitorul

asupra acestui aspect, nu am reușit să identificăm interesele zugrăvirii publice deliberate a unui judecător național necredibil¹⁰¹, am intenționat doar să semnalăm discrepanța dintre un sistem performant și transparent de gestionare a resursei umane la instanțele românești și percepția publică negativă a activității acelei resurse umane.

b. Procurori

Spre deosebire de judecători, gestionarea resursei umane din cadrul parchetelor, privită în ansamblu, a constituit, constituie și va constitui, prin prisma legislației actuale, o problemă.

- incontestabil, dependența politică a conducerii parchetelor centrale a fost și este și în prezent o realitate¹⁰², cu toate neajunsurile pe care le presupune dependența într-o profesie care este reglementată constituțional în cadrul autorității judecătorești, nu a celor politice, o profesie în care deturnarea dreptului aplicativ prin activarea externă a pârghiilor profesionale decizionale poate determina facil „curățarea” selectivă a societății de orice fel de „indezirabili”¹⁰³.

- menținând prin lege dependența numirilor în funcție a vârfurilor parchetelor centrale, politicul decizional va trebui să își asume responsabilitatea acestora, mai exact a întregii lor activități, inclusiv eșecuri și abuzuri, așa cum se întâmplă în mai toate țările europene în care numirile sunt de competența decidenților politici, de regulă a executivului. În România însă, începând cu anul 2005, președinții țării, decidenți ai numirilor și toate structurile de sprijin prezidențial au evitat orice formă de răspundere pentru activitatea celor numiți, sub pretextul ipocrit al independenței procurorilor în activitatea lor, deși constituțional procurorii își desfășoară activitatea pe principiul subordonării ierarhice față de un procuror general numit de un președinte politic și sub autoritatea unui ministru ce face parte dintr-un guvern al cărui prim ministru este desemnat de același președinte politic.

viza modificări drastice negative cu privire la pensia de serviciu a mai multor categorii profesionale (magistrați, polițiști, servicii secrete, diplomați, piloți). Ulterior acestei decizii ce era favorabilă *tuturor* categoriilor profesionale enumerate, întreaga „frăție” s-a năpustit în spațiul public doar *asupra unei singure categorii* dintre cele vizate de modificări, cea a magistraților, pe care i-a zugrăvit cu generozitate drept „nesimțți, îmbuibăți, căpușe etc.”, sugerându-se subliminal sau direct că traiul greu al populației românești, cu precădere al celor cu pensii mici, este cauzat de pensiile „nesimțite” doar ale magistraților. Niciun cuvânt, nicio aluzie măcar la, de exemplu, categoria militarilor. În condițiile permanentizării unor astfel de mesaje concertate, apare ca certitudine pe viitor că imaginea favorabilă a magistratului în societate va rămâne un deziderat utopic.

¹⁰¹ La nivel de suspiciune rezonabilă s-ar situa ipoteza că cetățenii trebuie să aibă încredere doar în *anumite* personalități politice, media și ONG-uri, nu în judecătorii țării, ori instituțiile Statului.

¹⁰² Prezența CSM în procesul de numire a conducerii parchetelor centrale a fost mereu, cu excepția formei inițiale a Legii nr. 303/2004, una decorativă, iar în actuala reglementare raportul în materie dintre ministrul Justiției și CSM este unul chiar plin de umor.

¹⁰³ A se vedea perioada 2013-2019.

- promovarea procurorilor, spre deosebire de cea a judecătorilor, precum și accesul la unitățile superioare (în principal parchetul general) cunoaște și alte modalități decât cea obiectivă a concursului (delegare, teleportare), modalități ce presupun mai mult sau mai puțin subiectivism și chiar discreționarism și amputează competența exclusivă a CSM în materie de resurse umane în favoarea procurorului general și a șefilor DNA și DIICOT. Opinăm că instituirea unei forme unice de promovare (prin concurs) în întreaga ierarhie a parchetelor și atribuirea competenței exclusive de gestionare a întregii cariere profesionale către CSM, secția de procurori nu poate fi decât benefică procurorilor și sistemului de parchete, calității aplicative a dreptului, precum și percepției publice asupra acestora.

c. Instituții

Ne referim la cele două instituții cu privire la care am formulat deja considerații în supra, respectiv Consiliul Superior al Magistraturii și Institutul Național al Magistraturii. Ne menținem opiniile formulate în sensul că înființarea și operaționalizarea acestora au constituit o necesitate și un succes și că activitatea de la înființare până în prezent, cu excepția unor derapaje instituționale pe care le-am menționat deja și a altora individuale, a fost una situată în limitele de competență atribuite de legiuitor, cu potențial real de asigurare a populării sistemului cu aplicatori/livratori de drept de calitate. Menționăm totuși și aici, punctual, nevoia unor modificări legislative, prioritar și presant în privința Institutului Național al Magistraturii, de modificare a conceptului teoretic actual de organizare și funcționare a acestei instituții în unul de reală/eficientă specializare practică profesională¹⁰⁴.

d. Vulnerabilități

Sigur că un sistem de justiție, nu doar în România prezintă o serie de vulnerabilități specifice¹⁰⁵, mai ales în zona reglementării/activității celor chemați să aplice dreptul în instanțe și parchete. Nu ne vom referi aici decât la una dintre acestea, nu doar pentru că a apărut mai nou, de circa 7-8 ani în sistemul românesc, ci și datorită pericolului major sistemic pe care îl reprezintă pentru deturnarea a ceea ce constituie independența, nu doar aplicativă de data aceasta, a unui act de justiție într-un stat de drept democratic. Inițial au fost acei „tineri reformiști” despre care am amintit și în lucrarea de față. Ulterior aceștia au constituit noi asociații de magistrați, deși în România existau deja numeroase asociații de

¹⁰⁴ În cazul CSM ar putea fi avută în vedere de exemplu dilema evaluării profesionale inverse (a gradului superior deținut de candidații evaluați de către cel inferior deținut de membrii CSM evaluatori).

¹⁰⁵ A se vedea, într-o amplă expunere a acestei teme, Ion Popa, *Studiu asupra unor factori de risc și/sau de vulnerabilitate ai sistemului de justiție din România*, publicat în revista *Curierul judiciar* nr. 7/2013.

magistrați la care puteau adera¹⁰⁶, unele fiind afiliate și asociațiilor europene de profil. Asocierea profesională în sine a magistraților este permisă legal și constituie în opinia noastră un fapt benefic. Toate asociațiile profesionale au acționat și s-au pronunțat diferit în timp, pro sau contra, pe diverse proiecte de legiferare ale domeniului justiției, în funcție însă doar de subiectul supus dezbaterii, nu în funcție de apartenența politică a inițiatorului. Spre deosebire, asociațiile nou înființate¹⁰⁷ au promovat consecvent o altă modalitate de reacție, pozitivă sau negativă, nu în funcție de propunere și impactul acesteia, ci în funcție de originea/orientarea politică a inițiatorului. Astfel, orice demersuri ale unor *anumite* forțe politice au fost mereu blamate și respinse, inclusiv prin participări fizice la manifestații de protest, la fel cum orice demersuri ale unor *anumite alte* forțe politice au fost mereu susținute, indiferent de fondul pozitiv sau nu al demersului. Acest mod de „operare” al noilor asociații creează suspiciunea rezonabilă că de fapt comanda lor colectivă de reacție nu este la asociație, ci în afara acesteia și nu vizează fondul problemei dezbătute, ci originea inițiatorului, cu atât mai mult cu cât reacțiile punctuale ale asociațiilor sunt mereu identice în mesaj și coroborate temporal cu cele ale unor entități civice la fel de pretins neutre, cu același mod de operare. Am considerat util să semnalăm această realitate a sistemului judiciar român. Riscul escaladării de la etapa influenței externe a deciziei unui singur magistrat în aplicarea dreptului într-o speță dată, la cea a *coordonării externe ale unor grupări de magistrați asociați* nu doar în domeniul aplicării propriu-zise a normei legale, apare ca destul de real și cu potențial previzibil de dezvoltare.

Concluziv final, putem aprecia pe baza datelor și faptelor invocate și analizate, că în perioada post decembristă gestiunea resursei umane în justiția română a constituit o pârghie de influență nu doar a calității actului de justiție, ci a chiar exprimării dreptului. Destabilizarea procesului de gestionare a resursei umane, cu consecința deturnării/afectării aplicative a normei de drept, s-a produs fie dintr-o eronată evaluare a posibilităților de reacție ale sistemului (Legea nr. 92/1992, înființarea și operaționalizarea curților de apel), fie a fost provocată deliberat (Legea nr. 247/2005, prefigurată de Legea nr. 142/1997). Insuficienta pregătire, în primul caz și „capitularea/subjugarea” unora dintre aplicatorii de drept de la vârful sistemului judiciar român, în cel de al doilea caz, nu au afectat negativ doar

¹⁰⁶ De exemplu: Asociația Magistraților din România, Uniunea Națională a Judecătorilor din România, Asociația Procurorilor din România, Asociația Magistraților din Iași, Asociația Profesională a Judecătorilor „Constantin Stătescu”, Târgoviște, Asociația pentru Apărarea Drepturilor și Independenței Judecătorilor din Bihor, Asociația Magistraților Timișeni, Asociația Profesională a Judecătorilor Alba, Asociația Profesională a Judecătorilor din raza de activitate a Curții de Apel Bacău, Asociația Profesională a Judecătorilor THEMIS Constanța etc.

¹⁰⁷ Nu am nominalizat acele asociații sau persoane pentru că lucrarea de față nu constituie o anchetă, ci doar o analiză profesională a unui domeniu.

pe cei în cauză, trecători prin viața dreptului și a profesiei, ci au afectat în principal percepția publică referitoare la corectitudinea în general a aplicatorilor de drept, a normei de drept ca atare, a făuritorilor politici ai normei de drept, la dreptate, la justiție, în general la tot ansamblul conceptual și organizațional pe care îl presupun noțiunea și domeniul dreptului.

Arătam că știința dreptului și dreptul nu sunt exponate, ci componente active societale, ce nu pot fi analizate exhaustiv în lipsa și a unei raportări aplicative. Această perspectivă aplicativă (normatori de drept, aplicatori de drept și prestația lor) traversează vizibil, nu doar în România, o „criză” creată deliberat de deturnare și de decredibilizare, coordonatele analizate în lucrarea de față încercând să aducă argumente în acest sens. Privind în jur, nu am descoperit indicii că pe viitor acest proces va fi stopat sau ameliorat.